

ბურჯი ეროვნებისა

ეროვნული
მეცნიერებათა

1996
წელი

10(15)

ოქტომბერი ● BURJI EROVNEBISA ● შპსი 40 თბილისი

საქართველოს პრეზიდენტს, ქართული ენის სახელმწიფო კომისიის თავმჯდომარეს, ბატონ ელშარდ შივარდნაძეს

ბატონო ელშარდ,

მოგესწებათ, სახელმწიფო ენა სახელმწიფოებრივი ზრუნვის ერთ-ერთი უპირველესი საგანია. საე-
როველთაოდ ცნობილია თქვენი უდიდესი დამსახურება ქართული ენის სახელმწიფოებრივი სტატუსის შე-
ნარჩუნების საქმეში ჯერ კიდევ მაშინ, როცა ეს თითქმის შეუძლებელი იყო (ვეულისხმობთ 1978 წლის 14
აპრილს). ამ დიდი მონაპოვრის შემდგომი დამკვიდრებისა და დედაენის მიმართ სახელმწიფოებრივი ზრუნვის
სამაგალითო ფაქტად გვესახება თავის დროსე თქვენი ინიციატივით მიღებული დადგენილება ქართული
ენის სწავლების გაუმჯობესების შესახებ.

ბეური სახიკეთო შედეგი მოჰყვა ამ დადგენილებას: ქართული ენა, როგორც სასწავლო საგანი,
დამკვიდრდა რესპუბლიკის ვეულა ტიპის, ვეულა სახის სასწავლებლებში; მისაღები გამოცდები ქართულ
ენაში ბარდებრად ვეულა უმაღლეს სასწავლებლებში... ვუქრობთ, ეს იყო ტიპური ნიმუში იმისა, თუ როგორ
უნდა ზრუნავდეს სახელმწიფო სახელმწიფო ენაზე.

დღეს კი, როგორც თქვენ მიერ 1995 წლის იანვრის დადგენილებამ აწიხ აღნიშნული (ქართული
ენის სახელმწიფო კომისიის შექმნას რომ ვებრძა), ქართული ენა საკმაოდ მძიმე და რთული პრობლემა-
თის წინაშე დგას; მომრავლდა არაქართულენოვანი სასწავლებლები (სამაგალითო ბაღიდან დაწყებული უნი-
ვერსიტეტების ჩათვლით), სადაც ქართული, როგორც რაგითი საგანი, იყვ კი არ იწავლება.

მისაღებ გამოცდებზე ქართული ენის უკლებლყოფა სამუდამო სყოლაში ამ საგნისადმი ვეურა-
დლებობას იწვევს, რასაც მოზარდი ქართული ენის უკოდინრობამდე მიჰყავს.

მომრავლებულ არაქართულ რეკლამებს, ქართული ენისადმი უმარტევენყოლობას ზრესს, რადიო-
ტელევიზიის მხრიდან (იგულისხმება, უმთავრესად, არასახელმწიფო) მეტად ცუდი შედეგების მოტანა
შეუძლია...

ბატონო ელშარდ, ქართული ენის ქომაგთა და გულშემატკივართა სახელით მოგმართავთ თხოვნით:
განახლოთ თავის დროსე თქვენ მიერ მიღებული დადგენილება-ლიცნისძიებები, რათა საქართველოს
ვეულა ტიპის, ვეულა ღონის სასწავლებლებში ქართული ენა სავალდებულო საგანი იყოს; რათა ნებისმიერ
უმაღლეს სასწავლებლებში ახალი კონტრაგენტის მიღებისას აუცილებლად ითვალისწინებდნენ ქართული
ენის ცოდნის დონეს. ამ საკითხებს არ უნდა წვეტდნენ სასწავლო დაწესებულებათა საქმეში ნაუსედავი
სელმდევანელები, რომელთაც დედაენის პრობლემები ნაკლებად, ან სერთოდ არ აწუხებთ და არ აინტერ-
ესებთ.

ხეენ ღრმა რწმენით, ეს პრობლემები მხოლოდ საქართველოს პრეზიდენტის საგანგებო განკარ-
გულებით მოგვარდება.

ბესარიონ ჯორბენაძის
სახოგადოების გამგეობა

1149 N 1334

საქართველოს პარლამენტი
საგარეო ურთიერთობების
კომისია

პრობლემა

ლაშქრობა XXI საუკუნის მსაქმეებს საქართველოს წინააღმდეგ,

ნაწ

დროა დავშიძრღეით რას ვაკეთებთ

ბასარიძე დრობინაძის
სახარბიშოების ბაზაში

მთავარი რედაქტორი
გიორგი ვოგოლაშვილი

მთავარი რედაქტორის
ვიკატორე
იოსებ ჭუმბურიძე

რედაქტორი
კახა გაბუნია

სასაზღვრო-საგარეო
კაბაჯაძე ქარია

საბარძრო-რედაქტორი
ილია ქრელიაშვილი

რედაქტორი
ქეთევან დოტიშვილი,
ციცილი (ნინო)
ცენტალანი,
მარიამ გუგუშვილი,
ნანა ლოლაძე,
რამაზ ქარდაძე,
ნინო ჭუმბურიძე

რედაქციის ბაზაში
მაია კობიაშვილი

საგარეო-საგარეო
გენალი ბურჯულიძე,
ლელა გვერტაძე,
კორნელი დანელია,
რუსულან ლანდია,
ნანა ურთაშვილი,
მეხეილ ქუჩიანი,
გიორგი წიბაშვილი,
თამაზ ხმაღაძე,
ნინო ჯორბენაძე

მოსამხრე რედაქტორი
ნინო ჭუმბურიძე

ბასური

„ბურჯანი“ პრინციპალის
რედაქტორის ბაზაში
საქართველოს მსაქმეების
სამინისტროს, 1656.

მისამართი:
3. 06670093255 8
ტ. 99-80-46

ქუთაისის ტელევიზიით
შემთხვევით მოვისმინეთ
ქალაქის მერის, ბატონი
თემურ შაშიაშვილის
საუბარი ახალი საერთა-
შორისო უნივერსიტეტის
თაობაზე. დავინტერესდით,
გაუკითხეთ, როგორც ჩანს,
ბატონ თ. შაშიაშვილს ამ
საერთაშორისო უნივერსიტე-
ტის თაობაზე არანაირი
განუცხადებია სხვადასხვა
ოფიციალურ შეხვედრაზე.
თურმე, ბატონ თ. შა-
შიაშვილს მოღვაწეობა
ქუთაის სხვადასხვა ქვეყნის
15 ქალაქის (საბერძნეთის,
თურქეთის, იტალიის,
უკრაინის...) ხელმძღვანელო-
ბასთან ქუთაისში საერთა-
შორისო უნივერსიტეტის
გახსნის თაობაზე ამ საქმი-
სათვის 20-20 ათას დოლარ-
ს ჰპირდებოდა პარტნიორე-
ბი ქუთაისის; შერჩეულია
შუნდო უნივერსიტეტი
სათვის (წყაღტუბის გათ-
ხანვევით, ყოფილი ხანტო-
რისთვის შენობა, აშკამად,
პოლიციის სამსახურია მას-
ში). უნივერსიტეტის გახს-
ნა 1997 წლის მაისში
იგარანდება - ქუთაისის
დელეგაციისგან.

ერთ-ერთ შეკრებაზე
ბატონმა მერმა უპასუხოდ
დატოვა შეკითხვა - რა
ენაზე იქნება სწავლება ამ
უნივერსიტეტში; მაგრამ
დაამშვიდა მსმენელი, რომ
უნივერსიტეტში ქართული
ენაც შეესწავლება... ამ-
ბობუნ, სხვადასხვა ქვეყ-
რიდან მოსაწვევ ლექტორ-
მასწავლებელთა შერჩევა
მოსდო.

ფაქტია: ეს უნივერ-
სიტეტი არ იქნება ქართუ-
ლენოვანი.

ქართულის გვერდით -
სხელმწიფო ენის გვერდით
- განათლების ხსენებაში
არაქართული ენის დამკე-
დრება სხელმწიფო ენის
ფუნქციონირების სფეროს
დავიწროებას მოახწავებს.
უცხო ენის გათანაბრება
ხდება ქართულთან ამ სფ-
ეროში. გაეხსენოთ: დიდ
ივანე ჯავახიშვილს
უკეთებდნენ თვის დროზე,
ქართულს არ შესწავლა,
იყის უმაღლესი განათლებ-
ის ენაო. ამგვარი ინიცია-
ტივები (საერთაშორისო უნი-
ვერსიტეტების გახსნა
იგულისხმება) ი. ჯავახიშ-
ვილის მოწინააღმდეგეთა
აზრის დადასტურების მცდე-
ლობაა. გადაუჭარბებლად
შეიძლება ითქვას, ანტი-
ეროვნული ქმედებაა!

მოგეხსენებათ, მშო-
ბელთა უშეტვსობა
აკვირდნენ ოცნებობს და
ხურუნავს იმისათვის, რომ
შვილმა უმაღლესი გან-
ათლება მიიღოს; აკვირის
ბავშვების გაპროფესორობა-
ზე მოფიქრება მშობლები,
მოგეხსენებათ, ორიენტაციას
„არესტიულ“ უმაღლეს სას-
წავლებელზე იღებს. ამგვარ
მშობელთათვის უნივერსიტე-
ტის სახელს გაღაშქვები
მნიშვნელობა მიენიჭება (გ-
ეხსენოთ, როგორი
ღრღვევა იხეთი სპეციალ-
ობებისაკენ, რომელთა
დახსენებაში საერთა-
შორისო ურთა - საერთა-
შორისო საპრობლემა, ურთ-
იერთობება, ურნაღისი-
ტიკა, კურონიკა, ბიზნესი...)
ამიტომ აკვირდნენ დამკერს
თადარიგს „მზრუნველი“
მშობელი და ბავშვს შეი-
ვანს არაქართულენოვან

ბავშვს, სკოლაში, ლიცეუმ-
ში, კოლეჯში... საუბე-
ლურად, მიმართულა ასეთე-
ბი საქართველოში და გამ-
რადდება კიდევაც ამგვარი
მცდელობებიდან გამოშ-
დინარე - საით მივიდვართ ამ
გზას? - ქართული გან-
ათლების ხსენებაში საუკე-
ნოვანი ბრობლის შედეგად
დამკვიდრებული ქართული
ენის უარყოფაა ეს. ეს გზა
უბედურების გზაა. ეს გზა
ქართული ინტერესების სა-
პრობლემა გზაა... ბიზნესს,
ბიუჯეტს და სურველს ინი-
ციატივისთვის არ გადავი-
ვლით ქართული საქმე-
ყოფილეს ეს იმ სავალიო
შედეგს გამოიღებს, რომლის
გამოსწორებას; საერთოდ
თუ შეეძლება, ათეული
წლები დასტოვდება!

თურქული უნივერსიტე-
ტის შესახებ ატეხილი ავი-
ტოვა ამავე პრობლემაზე
უკავშირდება... ეს არ იყო
(და არ არის) პოლიტიკური
საკითხი; თურქეთი აქ
არაფერ შეუძლია; თურქული
იქნება, რუსული თუ ინგლი-
სური, შედეგი ერთი ექნება
მას - მშობლებს ენის თე-
ორირება მოხდება ყველა
შემთხვევაში. ვიპოვებთ,
ამის გამოსწორება ბევრად
მეტ დროსა და ენერჯიას
შეიწინება, ვიდრე ერთი
შესწავლით ჩანს.

დამკვიდრების მომავ-
ლი თაობა (21-ე საუკუნის
საქართველო) ეს 21-ე საუკე-
ნის საქართველოს წინააღ-
მდეგ მიმართული ქმედებაა.
ეს არაა ტრადისიკენ
მიმავალი გზა, ეს გადა-
ვირების გზაა...
დროა. დავუიქრდეთ,
რას ვაკეთებთ.

როგორ წარმოიქმნა მაცნისი

მკითხველს ვთავაზობთ ცნობილი არაბისტის, აკადემიკოს ივანე იულიანის ძე კრამკოვსკის მიერ თავისი ასპირანტის ვიორჯე ვასილის ძე წერეთლისათვის შედგენილ გვეგმა.

ი.ი. კრამკოვსკის მნიშვნელოვანი წვლილი მიუძღვის ქართულ მეცნიერება მომზადებაში. მისმა მოწაფეებმა აკაცი შანიძემ და ვიორჯე წერეთელმა საფუძველი ჩაუყარეს სემბოლოგიას საქართველოში.

უფიქრობთ, რომ ი. კრამკოვსკის მიერ ვიორჯე წერეთლისათვის 1930 წელს შედგენილი საასპირანტო გვეგმა მრავალმხრივად საინტერესო და საყურადღებო დღევანდელი ასპირანტებისა და მეცნიერ-სელმზადებლებისათვის. როგორც ვხედავთ, ამ გვეგმით ივანე იულიანის სემბოლოგიის პრობლემატიკის სრულყოფილად მცოდნე მკვლევარის და არა ამ დარგის ვიორჯე სპეციალისტის მომზადება. აქ ჩამოთვლილი სემბოლოგიის ცალკეული ასპექტების შესწავლა იმდენად და მისი საფუძველი, რომ ახალგაზრდა მკვლევარი ფართო პარიზონტის მქონე სპეციალისტად ჩამოყალიბებულიყო. თავისი გვეგმის მართებულობა აკადემიკოსმა ი. კრამკოვსკიმ სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის საასპირანტო კომისიის წინაშე წერილობით დაასაბუთა. ამ წერილსაც აქვე წარმოგიდგენთ.

აღინიშნული საასპირანტო გვეგმისა და წერილის ასლი გადმოგვცა ვიორჯე წერეთლის მიერაწვენი პრინციპობა მრეკტაა შანიძემ, რისთვისაც მას დიდ მადლობას მოვასხვებთ. ვთავაზობთ ამ მასალის ქართულ თარგმანს.

რამაზ შირაძემ

ასპირანტ შირაძემ
ვასილის ძე წერეთლის
სამუშაო გვეგმა

სპეციალობა - არაბული
ფილოლოგია

ხელმოწერილი - აკადემიკოსი
ივანე იულიანის ძე კრამკოვსკი
მისი - პედაგოგიური მოღ-
ვაწერის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტში.

წელი პირველი

- 1) ფილოსოფიის ისტორია; სემბოლოგიის პედაგოგიის მოძღვრებაში.
- 2) ანტიკვლევის საფუძველის შესწავლა.
- 3) აღმოსავლეთის შესწავლის ისტორია (სემბოლოგიის აკადემიკოს ვე. ბარტოლომი).
- 4) ხალხობის ისტორია.
- 5) ბიბლიოგრაფიული მასალის შეგროვება არაბული ენისა და ლიტერატურის შესწავლის ისტორიაში.
- 6) გრამატიკული და ლექსიკონური ძველებს გაცნობა ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით.
- 7) არაბული ლიტერატურის ისტორია.
- 8) არაბული გრამატიკული ლიტერატურა.
- 9) არაბული პოეზია.
- 10) ლიტერატურა ფიციის შესახებ (ფიცი - მოძღვრება მუსულმანური სამართლის შესახებ, რკ.).
- 11) გურანი.
- 12) პალეოგრაფია.
- 13) არაბული დიალექტოლოგია (სირიული და 1930 წლის შემოფარგნიდან ევრატიური დიალექტები).
- 14) არაბული ენა.

15) ძველი ებრაული (ისტორიული ტექსტები).

წელი მეორე

- 1) მარქსისტული ფილოლოგია.
- 2) პოლიტიკური ეკონომია.
- 3) ანტიკვლეოლოგია.
- 4) ხალხობის ისტორია.
- 5) მატერიალური კულტურის ისტორია.
- 6) არაბული ლიტერატურის ისტორია.
- 7) გრამატიკული და ლექსიკონური ძველებს გაცნობა ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით.
- 8) გურანი.
- 9) არაბული გრამატიკული ლიტერატურა.
- 10) ლიტერატურა ფიციის შესახებ.
- 11) პოეზია.
- 12) პალეოგრაფია და ეპიგრაფიკა.
- 13) არაბული დიალექტოლოგია (ეგვიპტური და 1931 წლის შემოფარგნიდან მუსოლოგიაში და დანარჩენი აღმოსავლური დიალექტები).
- 14) ძველი ებრაული (მოცურის ტექსტები) და ასურული-პალიტიკური (1931 წლის შემოფარგნიდან).
- წელი მესამე
- 1) მარქსისტული ფილოლოგია ფილოლოგიისთან მიმართებით.
- 2) ანტიკვლეოლოგია.
- 3) ხალხობის ისტორია.
- 4) არაბული ლიტერატურის ისტორია.
- 5) მატერიალური კულტურის ისტორია.

- 6) გურანი.
- 7) არაბული გრამატიკული ლიტერატურა.
- 8) ლიტერატურა ფიციის შესახებ.
- 9) არაბული დიალექტოლოგია (მადრიდი, მალტური და სამხრეთ-აღმოსავლური დიალექტები).
- 10) ძველი ებრაული (ეპიგრაფიკული ტექსტები).
- 11) სირიული და სხვა არაბული კოდექსები.
- 12) ასურული-პალიტიკური.
- 13) სემბოლოგიის თარგმანები.

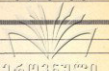
სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის საასპირანტო კომისიის

ასპირანტ წერეთელთან დაკავშირებით წარმოდგენილი გვეგმა მისივე სახელით დამკვეთყოფილად და მიზანდასახულად მისი შეფასების, მე შირაძემ, რომ ასპირანტ წერეთელს შემოეპირა მისივე სახელით, სადაც ესმედ არა იფერტ არა მარტო არაბული ფილოლოგიის სპეციალისტის, არამედ სერბოდ სემბოლოგიის იმის გამო, რომ მას მოუწევს პირების რაღაც ენაზე და არაბული სპეციალისტის სხვადასხვა დარგებში ადგილობრივი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება, საასპირანტო წევრებს მისთვის აუკლებელად არა იმდენად ინტერესურა, რამდენად ენობრივი მუშაობა ერობული საყურადღებო ლიტერატურის გაცნობა, შეზღუდულია არაბისტისთვის ცველა უნაბრუნებლად.

მა, როგორც სალიტერატურო არაბული ენის, ისე დიალექტების უნაბრუნებლად პირველად შესწავლა, სხვა სემბოლოგიის იმ დარგში ათვისება, რომ შეზღუდულია მისი დამოკიდებულებით შესწავლა. რა თქმა უნდა, მუშაობის ასეთი ენობრივობა არ ნიშნავს მის მიერ დარგებში გამოყოფილ შესწავლის რამდენადღაც თვალსაწიურის გაფართოების შიშოვლ სიკეთის მოტანა შესაძლებელია. არაბულ ფილოლოგიაში სერბოდ მომზადების პარალელურად ასპირანტმა მთავრობისათვის უნდა იტყვიოს ის სპეციფიკური ასპირანტი, რომელიც შესწავლავს მას შეიძლება მოუხდეს კავშირში დაბრუნებისა. ასეთი ასპირანტად მე შირაძემ აკავშირების სურვილით ცენტრში (გრამატიკული თბილისში) არაბულ ზღანდარში დაწერა და იმ ფორმით გამოვლენა, რომელშიც ვარაუდობდით არაბული ენა იქ სადაც ის ფართოდაა გავრცელებული (გრამატიკული თბილისისა და დიალექტების). ამ მიზნისთვის მას აღაბი დასტურდება რამდენიმე მოკვლევიანი მიღების კავშირში, სხვათა დარგების დროისთვის კი სასურველია შეზღუდული სახელმწიფო (გრამატიკული და სერბოდების).

შემოღწერილი მიზანდასახულობის გათვალისწინებით ასპირანტ გვერეთელის სამუშაო გვეგმა მე სრულიად დამაკმაყოფილებლად მიმართა.

საქართველოს
ო.ბ. პრეზიუმის
17.02.1930 წ.
ლ.გ.გ.გ.გ.გ.გ.

აღიღებს სული ჩემი უფალსა

83630 ბახაძის შვითხ-
მის უახლესებს შთაბეჭ-
დავანათელი მხტორეპორი-
ტი კაპოსტრატა (მარ-
ბალიტაშვილი).

ბაგრატიან ერთად აღდგურებენ საქართველო

1. თქვე ქვეყნის დროს
რამდენიმე ისტორიულ მკვრივს
ტაძრის ისტორია როგან და
მნიშვნელობაზე შეგიხ დღევანდ-
ლობასე თქვენი აზრი მარტვირის
იქნას ჩვენი გაზეთის მკითხველს-
ისთვის, რაგან მდებარეობის
ნათესა ყველა იმდენი სიტყვა
მძებ ცხოვრებაში შეტარებული
ეს სურათები გაამწვევს და გა-
ძვირებს.

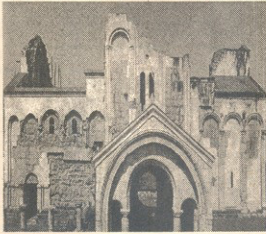
— დეობსშობლის მიძინების
სახელობის ბაგრატის ტაძარი 1692
წელს ააგებეს თურქებს. ამის
შემდეგ მოვიდა 3 საუკუნე დიდ
ტაძრის წინაა და სატარებისა.
მარაოა, საქართველოს
მეფობარეობა პოლი პერიოდში
საქართველო გაუგებრა, ბაგრა-
ტი სხვა სახელით ცდილობდა მო-
ხდა იმდენთვის კარგად ჩვენ ჩამო-
ხდის დროს 1933 წელს, 3 მიწე-
დი ტაძარი იყო. ახლა მიწვედა
47 ეკლესია, 6 მასია და 1 დღე-
თა მონასტერი; შენდება 7 ახალი
ეკლესია, 38 ეკლესიის რესტავრ-
ცია მიმდინარეობს ვაჭრის სახე-
ლით აკადემია, სასულიერო სემი-
ნარია და სასულიერო სასწავლე-
ბელი. ამ დროისთვის ვერაფერია
ბაგრატის ტაძარში წინააღობის
აღდგენა. ქართველი ხალხის ეს
ოქნება აღზრდა გახული წლის
დღეობსშობლის მიძინების
ლელისწილზე. 303 წლის შემ-
დე 1995 წლის 28 აგვისტოს,
მარაბობის პირველი სატარდა
სახეობი წინაა. მე, როგორც
მდებარეობარა, ამ ისტორიულ
მოღონას მივინძვე დეობს დიდ
წყალად. საქართველოს იქნის
ხანის პირდაპირი აკემბრა აქვს ამ
ტაძრის მნიშვნელობისა. ყოველ-
წინა დეობსშობლის მიძინების
სახელობის ტაძარი ბაგრატ შეს-
ემ აგო საქართველოს ერთიან-
ობის სიმბოლოდ. ეს ის ტაძარია,
სადა სამეფო ვერაფერა დაედა
15 წლის დეობს აღმშენებელსა. სა-
დაც წოდებოდა ვიროვი მარ-
მონდელი და ქართული ეკლესიის
სხვა მშობლის წინაა მასებს.

ბაგრატის ტაძრის აღდგენა დიდი
ისტორიული მნიშვნელობის მო-
ვლენა ეს ტაძარი მოლოდინს მოე-
დო. ბაგრატის ბარბოლოზობის
და რესტორის პირდაპირა დაედა
შეგრძობილესე ატარებოქნების
ეს ფარგლებში ამ ტაძარში წინაა-
ღობის აღდგენის გამო.
დღეს საქართველო ვეგან

ისტორიულ გზაჯვარედინზე
როგორც ბარბოლოზის, ასევე ეს
აქვს თავისუფალი არქიტექტონის წესს.
მან უნდა ააშენოს, საით სურს
წავიღეს - ლეოსენ თუ წუთი-
სოფლისკენ. ბაგრატის ტაძრის
აღდგენა მიამბობს, რომ ჩვენ უნდა
წავიღო წინააგების გზით. უნდა
დღევანდელი დეობისა და თამარის
საქართველოს. ეს არ არის
ფორმალური აზროვნება. ეს არ
იქნება დეობისა და თამარისგან-
დელი საქართველო. ეს სულ სხვა
საქართველო იქნება, როდეს დიდი
წინააგების გზით მივალთ დეობს
აღმშენებელს სიცილით წინაა
სულიერის მოძღვარს ასეთი შე-
კობითი მიმართა. „მეფე-მეფე“
როგორც განაგრც საქართველო
სოკობითიგან დარბანდადებ და
ფსიქოლოგან არაგანმეწე“ ამ ყოვე-
ლივე შევარდულე პტობისი და

როცა დასრულდება მისი აღდგენა,
დაეფება მას გუბანია, დასრულ-
დება საქართველოს გაერთიანება.
საქართველო აღდგება თავის ძეგლ,
ისტორიული სასწავლებელი.
2. თქვე, როგორც ვეგან-
ობის სასულიერო აკადემიის რეფ-
ტორი, დამტკიცებული ბრძანებ-
ით, რომ მომავალს თამარს სა-
თამარო სასულიერო განაღობის
მთავის კვანძებზეზე იქნენ აზრი
სკოლესსა და სურთ უნდაღეს სა-
წავლელსებში რეგობის მწველ-
ობის შესახებ.
— საღიო სულსა და რე-
ლიგიის ისტორიის ათვისება ამ
ურწმუნო სტადიეზე არ უნდა ას-
წავლიდეს. კვანძებს სწორად
აღზრდა და განაღობელი აღ-
მშენი სტარდება მომავლ თარის
ლოცვით უნდა ვასწავლო და
შრომდ.

ბრძანების მოციქული აკობია წუთი-
სოფელში სწორად მასბურება
დეობსშობის სასწავლებლის მიზნებს. ამის
შესამართებო მდებარეობა მოგვე წინ-
და განიღებ ეს სკოლისა, რომელიც
ესის სულიერი განაღობისათვის
დაედადადე აღწერდა.
წინაა განიღებ ვისკობის
სახელობის ქუთაისის სასული-
ერო სასწავლებელი სწორად ამ
მონათ შექმნა, რომ მომავლის
კარგი სკოლესისათვის. ეს სასწავ-
ლებელი ვაიხანა უწინდესი და
ურწმუნო იღია შორის ლოც-
კობითი და უცე დამბარება 281
საღიო უნდაღეს განაღობის მტარ-
პირის ვეგან კრებამდებარეობ-
ვერ ვაღებს მასწავლებელი. ჩვენ
კვრია, რომ უნდა იქნეს დეობს
ისთვის სტარდება ქრისტიანული
აღზრდა. დღეს უნდა იღებ თავის
სიმამლზეზე ბაგრატიან აღზრდა
უშობრესად იყავინა ხედა. დღეს
ოქნება ვაღებარებოდა. ჩვენი სას-
წავლელი მიმართულია, რომ
აღდგეს იგი, აღდგეს მისი იტარ-
ქული წყობა და ვეგანული მო-
ვარდება განაღობის რეგობისა უნდა
დაიწიოს იყავინა.

ცხოველსყოველი ვეგანის ძალით
და იმისვე ვანდრებ ჩვენ სამეფო
აგვარსა და საკურმელოს“ - ბრძან-
და დეობისა ბაგრატის ტაძრის აღ-
დგენას ამ მიმართულებსაკენ მოე-
ვარა.
წინაა ვაღმეციობი, დიდი
საქართველო აღდგება მას შემდეგ,
როდესაც პირდაპირული ხაზით
აღდგება ბაგრატის ტაძარი.
ქუთაისის ხონი - დეობს-
შობლის მიძინების სახელობის
ბაგრატის ტაძარი ერთიანი
საქართველოს სიმბოლოდ აგო და

დეობს აღმშენებელსა თავი-
სი განსასტარებელი აკადემიისა და
ეკლესიის შორის დაიღო, ამით მი-
ანებნა, რომ ნაგებ ირთი ნათესა
სტარდება. ცხოვრებდა ასე, ირთი
უშობარეგობის ნიჭი სტარდება:
სულიერი მასბურება და წუთი-
სოფლის მასბურება, ლოცვა და შრო-
მისა სანამ წუთი-სოფელში ხარ, იმეფე
უნდა იღიო და იმეფე უნდა იქნე
რობი. აღმშენი სულიერი ვაღა-
რესისათვის (საღ-საღვე არქიტოთი
არ არის საქმარობი. არქმენა იმე
სტარ საქმისა ეკლარ არს“ - ამის

განაღობისა.
ჩვენ ვინმე წყობითი უთ-
ვირობისი უნდა აღეფარებოთ. სა-
დაც არ არის არქმენა, იმ არ არის
მალაღი წყობისა ესის ერთი ხანი
უნდა სტარდება, ერთად უნდა
დაეფიცი. თუ იმისა, ერთად ვი-
მოთ, თუ შევიღობას, ერთად ვი-
ვირობით. ეს და სტარებოდა უნდა
იღებეს ეს რომ ბარბოლოზ, ჩვენსა ს-
ტარებს საწმე უნდა აღდგეს თამარ-
ხალხის სიმართლედ და წყობის ფაქ-
ტორია სტარდება რომ ვეგანის, რომ
დაეფიციროს. შენი ცხოვრებით უნდა
ურწმუნებო მდებარეობი. ჩვენ მამულ-
მალაღი საქართველო ვეგანდება. მი-
მალაღობელს ეს ატარდა უნდა
ეს საწმე უნდა და ბრძანა ერთად
უნდა აკობისა. მომავლის საქართვე-
ლო დეობის, თამარის, კვანძების
გზით უნდა წავიღოს. თუ ასე არ
მოხდა, დაეფიცირობით. ერთ ვაღა-
რესის, თუ სწორი, კვანძური განაღ-
ობის მიღებებს ეს ყო მხოლოდ მამარ-
მალაღი, თუ განაღობის სტარ-
მალაღი, ასევე როგორც ვეგან
საქართველოში, ეკლესიები ითვის
სიტყვის იტების. განაღობის რე-
ფორმა არ შეიძლება მოხდეს ეკ-
ლესიის ჩარების ვანდრებ ეკლესია
უნდა მთავის მიმართულებას ესის
განაღობისა.

1 ოქტომბერი (ახ. სტილით 14 ოქტომბერი) - დღესასწაული კვათისა საშუალოა და სპეტისა დამთავრებისა და მონათესაობისა, სპეტისობეობა

2 ოქტომბერი (ახ. სტილით 15 ოქტომბერი) - სხვადასხვადასა და მონათესაობისა არაქაობისა მათაჲსა და მათი და სხვადასხვაობისა, მათაჲსა, მოწყალობა

სპეტისობეობა

სპეტისობეობა დიდი საეკლესიო დღესასწაულია და ეკუთვნის მას 1 ოქტომბერს (ახალი სტილით - 14 ოქტომბერს).

თი განსვენება, მურგის ნახე და კულესისათვის 7 სვეტი დაამატეს. ვეხე სვეტი ავთელად აღმართეს, ხოლო მეშვიდე სასწაულმოქმედ აღმინ-

ლოცობა 1010-1029 წლებში ააშენეს სურთმოპოვარ არსებებს.

კართი უფლისა ქართველი ხალხის ყველაზე დიდი სიწმინდეა და მის დღესასწაულს 1 ოქტომბერს (ახალი სტილით 14 ოქტომბერს) სრულიად საქართველო ზეობის სვეტიცხოვლის საკათედრო ტაძარში.

მოწყალობა

მოწყალობის, წმიდა დიდი მოწამეთა დიდი და კონსტანტინეს სიწმინდის ეკლესია ზეობის 2 ოქტომბერს (ახალი სტილით - 15 ოქტომბერს).

მურგ საუკუნის პირველ ნახევარში ქართლს დიდი ჯარით შემოსია არაბი სარდალი მურვან-ბენ-შაჰმუდი, მურვან ერუკ არაბებს ქართლი მიუქრეს და არღვეთ შეესდგნენ. არღვეთის მოაგრეს იფერ დაივი და კონსტანტინე შეესდგნენ. ისინი არაბებს მოსახდებულ დახდენენ და პირველი არაბული მოციქ, მტრის მოწინავე ჯარი ხასტკად დაამარცხეს. მურვან ერუკ ეპარსხად, მურვანს დიდი დასჯარი და „წამოქართვის ეთარცა ქუთის სიმაღლითა და მოციქეს ქუთიანად არღვეთის“ და დიდი წინააღმდეგობის შემდეგ ქართველები დაამარცხეს. მტრებს დიდი და მურვანს მურგის მარცხეს. მურვანს ხასტკად და მურგისაღმდეგ სარდალი იყო, მარვან იფერად მოქონა მტრის შემწიერება და ვეკოცობა, რომ მამაღმართის მიღება შესთავაზა და კონსტანტინე და არაბების წინააღმართით ცხოვრება დიდი თვისი დასჯარის სახალარობა აღუქვა. მტრის ხასტკად იფერეს ვა წინადეგება და განაცხადეს, რომ არაბთი ხასტკადისათვის ქრისტიანს ყოველგვარ ვეგებას და ტანჯვას, ცეცხლს, წყალს, მახუფლას და სიციცხლს ეს არაბთი სარწმუნოება წყნე კუმათიტი ქრისტიანობა, იმსინეყო ყოველმან ვეგებას სარსობა და არაბთაშიან მათმა სიმტკიცემ მურვან ერუკ ეპარსხისა და ბოძანა, ათი დღე არ შეეცდოთ მათის არც მურა, არც წყალი და თან შეესდგნენ ვერცხათ, „რათა ჰოთითა მით და ტანჯვითა უწინდელი აღმართს ხეული მუშაღმინ“.

მურგ საუკუნეში მურგ ბაგრატ მეოთხე წმიდა მოწამეთა სიციცხლს მოსატყობი ააშენა. მუ დიდი და კონსტანტინეს უსწრებელი ვეგებაჲს ერუ მურგის კუბოში მოათავსეს და დღესაც მოწამეთა მონასტერში განსვენებენ.

ყოველ მოწამეთაში მათ წმიდა ნაწილებთან სიციცხლად და განსაკრებულად სიციცხლად ყოველი კუბოში უმარცხი მლოცველი მოდის.

გარეთავე მურგ „იხილად ნათელი, ეთარცა ვეუ ავწერული ცეცხლსით მიხით“. მურგ უმარცხ ხალხთი მურგ ბაღში და იხილა, როგორ ჩამოვიდა ბრწყინვალე სვეტი ზეციდან და ძირზე, რომლისკენაც მიუქროლი იყო „აღვიქარა კელთა შეუხებლად კაცობაჲს“. სვეტთან მიღვივდეს სიციცხლს და ვინცე უ შეეხებოდ მას, განკურნებულნი მურგისებოდა ხალხში. ეს იყო სვეტი ცხოველი, სვეტი ცოცხელი, სიციცხლის მიწინებელი.

სწორედ ცხოველი სვეტის ხსენება ყოფილი ამ ადგილზე მართანის მურგ ავტულ მცირე სიზის ხის ეკლესიას მურგ საუკუნის მურგ ნახევარში ვახტანგ გორგასალის მის ნაეკლად მის ბასილიკა ააგო.

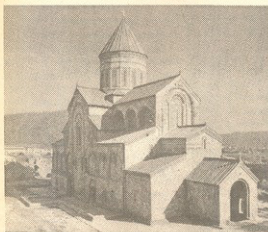
დღევანდელი სვეტიცხოვლის ტაძარი მელსხეუდა კათა-

მა მათი ქრისტიანობის წინააღმდეგობის მიხედვით, მარცხე ყველაზე წინადა მოწამეთა სიციცხლად განმარტის და მურგის სიციცხლად დღესასწაულად მურგ მონათესაობა სიციცხლად და სიციცხლად არაბთი წინააღმდეგობა წყნე, ხოლო სიციცხლად წყნე და დღესასწაულად ქრისტიანთა და სიციცხლად ხსენებისა მისიხათვის საწაულად.

დიდი და კონსტანტინეს არაბებმა „სიციცხლი ვადიწყვიტეს წმიდა მოწამეთა ერუ ხასტკად ვეგებაჲს ვეგებით დღე ვეგება და ცემით ვადიწყვიტეს სხეული, შენდენ კი მურგის ხელ-ფეხს, ყველზე მათზე ლოცუბი მოაბეს და რაინთი წაყრეს იმადე დამით წმიდა მოწამეთა ვეგებაჲს სამი სვეტის სახით ნათელი დადგა და წყალში გააბრწყინა „ეთარცა მოციქეს განთავადისანი“. მტრის შიშით მამაღმართს ქართველებმა იხილეს სიციცხლი, მიღვივდეს მინარეჲსთან, იმოსეს დიდი და კონსტანტინეს წმიდა ვეგებაჲს, „რომელი ნათობდეს ეთარცა შიხოსიკანნი“, ამოიღეს წყლიდან, წაასვენეს და ქუთისთან ახლოს, მურვანად წაღწილადს ნათობს, ტრეში დაასხადეგეს.

მუ-11 საუკუნეში მურგ ბაგრატ მეოთხე წმიდა მოწამეთა სიციცხლს მოსატყობი ააშენა. მუ დიდი და კონსტანტინეს უსწრებელი ვეგებაჲს ერუ მურგის კუბოში მოათავსეს და დღესაც მოწამეთა მონასტერში განსვენებენ.

ყოველ მოწამეთაში მათ წმიდა ნაწილებთან სიციცხლად და განსაკრებულად სიციცხლად ყოველი კუბოში უმარცხი მლოცველი მოდის.

იგუო ქრისტეს ჯვარდის შემდეგ „იგუო კუთისა მას ზედა უფლისასა წოდ იფერეს უმარცხობა ურთა“ დიდი განხეობა იყო წოდად ზედა მცხეთიანდ იფერსაღმინი ხასტკად მოციქულს - დიდი მოციქულსა და დღესასწაულს კონსტანტინეს. მათ მცხეთის ნამთაბრანისე კართი უფლისა.

ქალაქში შესვლისას ეკლესიის მიღება მისი და სიციცხლს, ტირილით მოეხეია ყველზე, ხასტკად სამიხილი იფერის, სასიციცხლს ხასტკად ვეგება და ასე მურგში ჩაერთო კუთისობა განხეობა სხეული. მრავალგვარად ვერაფრით გამოცივდეს სვეტებთან აფრთხილ სიწმინდე და იხე მათთან ერუ დიდი დასახელებს. სიციცხლად დღესასწაულს ნახე, ვერაფრისა აშოფად.

სწორედ უფლის კუთისობა გამო დაიბრტყება წმიდა ნინო მცხეთიან და დიდი წყნით იფერსა კოდეჲ აქ ქრისტიანობა.

წმიდა ნინოს დეაწლით მუ 4 საუკუნეში ქართლში ქრისტიანობა ხასტკადიყო რელიგიადე გამოცხადდა. მისივე რელიგი მართან მურგე ეკლესიის აგება სწორედ ამ ადგილზე გაღწეობა, სიციცხლად უფლის კუთ-

ერუბრისა უმღვება 6060 33363ალ0360

აი, ისტორია

თეიმურაზ გვანცელაძე
იყო თუ არა ცხუში "ძალაძი
აზნაზეთისა და აზშილეთისა"
მე-8 საუკუნეში?

ჯუანშერ ჯუანშერიანი-სათვის მიწერილი მატრიანის ანა დედოფლისეული ნუსხის შეჯერება ქართლის ცხოვრების ძველმომხურ თარგმანთან საფუძველს გვაძლევს მიახლოებით მაინც აღვადგინოთ მატრიანის ქართული ტექსტის თავდაპირველი სახე ჩვენი აზრით, იგი ახალი შეიძლება ყოფილიყო (ფრანხილით ვთავაზობ) აპკარდ გვანდრედი ჩანარობებს): „და მოვლო ჟრუჲან ყოველი კაცკახია, და დაიკურა კარი დარიავდისა, (დარუბანდისა) და შემუსრანა ყოველნი ქალაქნი და უმრავლესნი ციხენი ყოველთა საზღვართა ქართლისათა. და ქთარ ცნა, რამეთუ მეუფენი (მეფენი) ქართლისანი და ყოველნი ნათესაენი მათნი წარვიდეს ვერისად და მუნით კუალად მიიცივალნეს აფხაზეთად, შეუვდა კუალა მათსა და შემუსრანა ყოველნი ქალაქნი და სიპარტენი ქუეფანისა ვერისისანიცა. და ციხე იგი სამხუდუდ, რომელ არს ციხე-ეოჯი, შემუსრანა. (და შევლო ზღუდ, საზღვარი კლისორისა. და მოსლდასა მისსა კათალიკოსის იყო თაბორა. და ვითარცა შევლო ჟრუჲანი კლისორა, რომელი მას ვამსა იყო საზღვარი საბერძნეთისა და საქართველოსა, და შემუსრანა ქალაქი აფხაზეთისა და აფშელეთისა ცხუში) და მოადგა ციხესა ანაყოფისასა, რომელსა შინა არს სატი ყოველად წმიდისა დმრთისმშობლისა, არა კაცობრივითა ხელთა და აწერილი, არამედ ზეგარემო, რომლისა არაიენ უწეს - ვინა იგი მოხრული იძოვა თავსა ზღვა მის გორისასა“.

ჩვენ გამოთქვით ვარაუდი, რომ გვანდრედი რედაქტორის მიერ თავდაპირველ ტექსტში ტერმინების „აფხაზეთისი“, „აფშელეთისა“ და „ციხუში“ ჩამატებას საფუძვლად შეიძლება დასაძებნოდა არა მე-8 საუკუნის 30-იანი წლები, არამედ არანაკლებ 500 წლის შემდეგომდროინდელი რედაქტორი. აღვნიშნეთ ისიც, რომ ქართველი და აფხაზი ისტორიკოსები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებენ ჩვენს მიერ ჩანართან მიმართულ ცნობას მე-8 საუკუნის 30-იანი წლების ცხუშის

შესახებ, რომლის საფუძველზეც გამოიკვეთა დასკვნა, თითქოს ცხუში ამ დროისათვის უკვე აფხაზეთის სამთავრო ქალაქი და მანამდე ერთმანეთისგან ქართველური მოსახლეობით გამოიყვანული აბაზგები და აფშელბები ერთ პოლიტიკურ ერთეულად იყავითარებოდნენ და ერთმანეთის უშუალო მეზობლად იყვნენ. სიძულ ქალაქ ცხუშის მოსახლეობა თუ მოლიანად არ არის გააფხაზებული, მაშინველია მაინც მათი გააფხაზება. მაგრამ საქმე ის არის, რომ დასახლებულ მოსახრებათა ავტორ-მიმდევრებს გარდა ჩვენს მიერ მე-8 საუკუნიდან მინიმუმ 500 წლის შემდეგ ქართულ მატრიანეში ჩანართის სახით შეტანილ საქმად საველო ცნობისა, ხელთ არა აქვთ ცოდნა თუ ბევრად სანდო რაიმე სახის თუნდაც ერთი სხვა წერილობითი ცნობა. მე-8 საუკუნის 30-იანი წლების ცხუშის მოსახლეობის ერთიკური შემადგენლობის შესახებ არ არსებობს არცერთი სხვა წყარო. სამწუხაროდ, ამ საკითხის გარკვევა და დასაბრუნება ვერ გეოქვებს ვერც არქეოლოგია, ვინაიან ცხუშის ტერიტორიაზე თხუბუნის მცირე გეგმების გარდა არ გამოვლენილა მე-8 საუკუნის ახლო ხანების არცერთი ძეგლი ან თუნდაც სამარხი, რომელიც დაკრძალვის წესით ან რაიმე სხვა ნიშნით მიგვიითბუდა იქაური მოსახლეობის ეთნიკურ შემადგენლობაზე (Ю. Н. Воронин-Диоскуриана-Сабастогориан-Цхум, М., 1980, გვ. 102). სამაგისტროდ საქმიად უზადა მოცუპიგება ისეთი წერილობითი ცნობები, რომლებშიც პირდაპირ და არამარაზროვნადაა აღნიშნული, რომ მე-8 საუკუნემდეც და მის შემდგომაც ცხუშის (დიოსკურიის, სებასტოპოლისის) მოსახლეობა ქართულია. მრავალთიან დადგინებებში სოვიტროსი, მე-8 საუკუნის ბერძენი ანონიმი თავის ჩანაწერებში უზადა და ხშირად უცვ

დელი სახითაც იმომეხს მე-2 საუკუნის ავტორის ფლავიუს არიანეს ცნობებს, თუცა ახვევ ხშირად აღწვსხვავს ცვლილებებსაც, არიანეს შემდგომ რომ მოხმადარა ზაგი ზღვის სანაპიროზე ანონიმი წერს: „დიოსკურიიდან (რომელსაც ავტოთუვ სებასტოპოლი ეწოდება) ვიდრე აფხარის წყალმდე (ჭოროხამდე) თუცა წინათ ცხოვრობდა ის ხალხი, რომელსაც კოლხები ეწოდებოდნენ და მერე გადაერქვათ ღაზები“ (გეორგიკა ტ. 2, თბილისი, 1965, გვ. 6). იგივე ანონიმი იმეორებს ფლავიუს არიანეს ცნობას თითქმის სიტყვა-სიტყვით და წერს: „აბაზგებს მოსდევნენ სანიტები. მათ [ქუეფანში] არის სებასტოპოლი“ (იქვე, გვ. 8). სანიტები რომ კოლხების ანუ ღაზების ნაწილი არ ყოფილენ, ანონიმი ამას ეცილებლად აღნიშნავდა, როგორც აუკეთებს კოლხეც სხვადასხვა სხვაობის შემწესობითადაც სებასტოპოლსა და პიტონტს დაზურ პუნქტებს შორის მოიხსენიებს მე-8 საუკუნის შუა წლებში პროკოპი კესარიელიც, როცა წერს მდინარე ფაზისის შესახებ: „ღაზთა სოფლები ხომ აქ ყველა მდინარეობის მდინარის აქეთა ჩანობისა და ქალაქებიც მათ ძველითიანედ აქ აუშენებიათ, მათ შორის არის არქიპოპოლისი, ძალიან გამაგრებული, სებასტოპოლიც არის აქ და პიტონტის სიმაგრეც, ხოლო სკანდა და სარაპანი - იბერიის საზღვრებისაკენ“ (გეორგიკა, ტ. 2, გვ. 101). 1330 წელს ლათინურ ენაზე შედგენილ წერილში პიეტრო გერარდის საკუთარი თავს ქვეშით ანუ დახადვით საქართველოში მდებარე ქალაქ სებასტოპოლისის კათალიკოთა ეპისკოპოსს უწოდებს და აღნიშნავს, კვირაობით რომელმაც ადგილობრივი ქართველებისადან შემოწირილებას ვიღებ და იმით ვორენ თავსი. იქვე იგი აზუსტებს, ამ მიწის მფლობელი მოივლი ქართული დაშქრის სარდალია და გერუსისბობის მამია დედიანს (ც. კიანაძე, ლათინური წყარო მე-14 საუკუნის საქართველის შესახებ, ისუ შრომები, ტ. 243, თბილისი, 1983, გვ. 100-102). 1353-1418 წლების ეპიკატელი ავტორის შიპაბ ად-დინ

"დედაენის" საიუბილეო

ნე ვესუმბერით

ბოდი სასკოლო სახე-
კლმბეზანელებს, შე-
ქონდა მათი საჭირო
ცლილებები, ზეყნა,
აუბეზებდა, სრულ-
ოდა. იაკობის 'დედა
ენა' ქართულმა ხალხ-
მა შეუფარა, რადგან
იგი ქართველ ბავშვებს
უფად აწვდის სულიერ
საზრდოს... ამიტომაც
იყო, რომ 1976 წელს
საქართველოში დიდი
ზეიმით აღინიშნა ამ
წიგნის 100 წლისთავი.

მათი ნაციონალური რომ იოლად
გასადღეს და ძირადაც გაიფი-
ლოს, თავითი წიგნებს აწერენ
„იაკობ გოგებაშვილის მიხედვით“.
ზინამდელში სრულიად ავად-
ბებენ დედაენის შედგენის იმ
პრინციპებს, რომლებიც ი გოგე-
ბაშვილმა შეუზამა.

ოცილე წლის წინათ ბა-
თუმში დაბეჭდა წიგნი, რომლის
ავტორი „მტკიცებდა“: ი გოგე-
ბაშვილის აზრით, ჯერ კითხვა
უნდა იმსახურებოდა ხოლო შემ-
ორე წელს წიგნის სწავლება უნდა
დაეწყოთი. თბილისში ამჟამად
არის ორი ენაწილობრივი სკო-
ლა, სადაც ამ „დედაუბების“
მიხედვით ასწავლებენ წერა-კითხ-
ვის პროფესიით ფიზიკოსმა ორი
წლის წინათ შეაფანა და ორ-
ჯერ დაბეჭდა „დედა ენა“, რომელ-
იც სწორედ ამ „პრინციპება
დაფუძნებულ“ მოსწავლეს ჯერ
კითხვის ასწავლიან და შემდეგ
აწყვეტენებენ წიგნის შესწავლას.

გატვრილიად უნდა გან-
ვაცხადოთ, რომ იაკობ გოგებაშ-
ვილი სრულიად სწინამდელეთის
ბრძანება: მან მზავადჯერ დაწ-
ერა თვის შრომებში: კითხვისა
და წიგნის სწავლების დამორგება
ერთმანეთისაგან სახანოა, მთელ-
ბელაა უბეჭდეს...

ფიზიკოსის მიერ შეფუძნელ
ზეიმო დასახელებულ „დედა ენა-
ში“ სრულიად უკუაბეზოფოლად
თვალსაზრისობის პრინციპი:
ბავშვებს ასო-ბეჭებებს ასწავლიან
სერაფების გარეშე თვალსაზრის-
ების გამოყენებას ი გოგებაშვილი
აუცილებლად მიიხედვდა (გან-
საკუთრებით უკუკრიბი სასკოლო
ასაკის მოსწავლეთათვის).

ფიზიკოსის „დედაენაში“

დაიჯდა დღევანდის ძველი.

1924 წლიდან 1944 წლამ-
დე იაკობ გოგებაშვილის „დედა
ენის“ ბავშვად სკოლებში წერა-
კითხვის სხვა ავტორთა მიერ
შეფუძნელი სახეკლმბეზანელობით
ასწავლიდნენ. 1944 წელს ცრი-
ბილმა პედაგოგებმა - ნინო
ბოცაძემ და ეკატერინე ბურჯან-
აძემ კვლავ დადგინეს იაკობის
„დედა ენა“. ოცილე წლის წინათ
პროფესორმა ევლიან რამაშ-
ვილმა დიდი ჰელაფიგის მიერ შე-
მუშავებულ პრინციპებზე დაფუ-
ნებით შეაფანა ახალი „დედა
ენა“, რომელიც ერთ-ერთი
საუცუესო სახეკლმბეზანელობაა.

ისიც აღნიშნავდა, რომ
1956 წელს ეწვევებოდნენ გაიბა-
რია დღევანდის სახეკლმბეზანელო-
ბა საერთაშორისო გამოფენა-
კონკურსი, სადაც ქართულმა
„დედა ენამ“ პირველი პრემია და
საუკეთესო სახეკლმბეზანელობა

ამ ბოლი ზანებში მიღად
იქცა დედაენის სახეკლმბეზანელო-
ბა შედგენა-გამოცემა. ამ ბებრად
როდეს წიგნებს ადგენენ სრული-
ად არაკომპეტენტური პირები.

წიგნების სახარბეზოდანი ასო-
ბეჭერათა სწავლების ის რაგი,
რომელიც ი. გოგებაშვილმა შე-
მუშავა.

ამ წიგნში შეტანილია ნაწ-
ვეტები სახარბეზოდანი ასო-
ბეჭერათათვის გოგებაშვილის
შეფუძნება: „არადგინი ისე არ აბე-
ლებს აღამაიანს რელიგიას,
როგორც შეიკვ ასაკში მათთვის
გაუფუძნებელი ლოცვის დახეობი-
ბა“...

ფიზიკოსის „დედა ენის“
გვერდში ამოუდგა გოგებაშვილის
მიერ შეფუძნელი და ქ. რუსთა-
ში საბებრ გამოცემა „დედა
ენა“. ამ წიგნში დახატულია
გვერდი (7) იაკობ გოგებაშვილი
თ ბრძანება: „მოსწავლეს უნდა
მიეწყოფოდნენ მათთვის ნაკრიბი,
განსავები და სასამოქრისო სავები
და მოღუწების, რათა შეუფუძნონ
წმილობითი ენა“.

გოგებაშვილის „დედაენაში“
შეტანილია დღევანდელი ბრძანების
თხზულებიდან ნაწვეტები იმ წიგნი,
რომელიც მე-10-11 საუკუნეებში
იხმარებოდა. ამჟამად წიგნში წარ-
მდგენელია ასომთავრული ასო-
ბეჭერა-ზეყრელი ქართული ასო-
ბის ტაბულა ლათინური ასოების
ტრანსკრიფციით.

წიგნის ავტორის პერსონა,
რომ ეწვენი წლის ბავშვები იმის
შესწავლას შეიძლებენ, რაც უკრიბი
სკოლის სტუდენტებსა და ას-
პირანტებს შეუძლია...

ი. გოგებაშვილი სასტიკი
წინამდებელი იყო იმისა, რომ
მოსწავლეთათვის მივეყრდნობინა
მათთვის რაღაც და დღევანდელი
მასალა; იგი იყავდა პრო-
გრესული პედაგოგიკის პრინციპის
მიმსწავლობის შესახებ...

ი. გოგებაშვილის მიხედვრე-
ბის გაფიქრების (ყვეს ბოლი
უნდა მოვლიბ).

იაკობ გოგებაშვილი ქართუ-
ლი სასკოლო სახეკლმბეზანელო-
ბის უსადლო ხელდანი. 24
წლისა იყო იგი, როდესაც პირვე-
ლად შეაფანა „ქართული ანბანი
და პირველი საკითხავი წიგნი
მოსწავლეთათვის“, რომელიც
1865 წელს გამოიცა. საკითხველობი
(და სხვა ქვეყ-
ნებშიც) საუკუნეთა მანძილზე
სკოლებში წერა-კითხვის სწავ-
ლება წარმოებდა სწორედ იმ
თბილისი, რაც ი. გოგებაშვილმა
ამაღიწყო მეთოდიდ შეყვალა:
ამის შესახებ იგი წერს სწორედ
ური მეთოდიდ წერა-კითხვის
სწავლებისას მოსწავლეს უბეჭ-
ბათ ცალკეულ ასო-ბეჭებების
დაბეჭერას ცალკე აბეჭდ ასო-
ბებებს თ არაკითხავი მიმწველი-
ბა არ ექნა ამრიგად მოსწავლელ
მოვლი წლის მანძილზე უკრიბი
მასალის იხეობების, რაც აბე-
ლებს სწავლას (იხ. „ქართული
ანბანი და პირველი საკითხავი
წიგნი მოსწავლეთათვის“, 1865
წ.)

1965 წლიდან 47 წლის
მანძილზე იაკობ გოგებაშვილი
საკუთარი შედეგით ცლიდა:

ქართული ენა

19. სიტყვის შემოკლებითი წარმ. (ძარბაზი).

სულხან-საბა ორბელიანის განმარტებით, ჭარაგმა "ასოკლების ნიშანია". ესაა პატარა, ოდნავ გაღუნული (-) ან სწორი ხაზი იმ სიტყვის თავზე, რომელიც ძველ ხელნაწერებსა თუ წარწერებში შემოკლებულადაა დაწერილი. მაგალითად, ქუ (ქრისტე), რ-ნ (რომელმან), ე-ა (ეითარცა), ღ-ნ (ღმერთმან), ზ- (ზოლო) და ა.შ. ჭარაგმა შეიძლება აღნიშნავდეს თვით შემოკლებულად დაწერილ სიტყვასაც, რომელსაც ასეთი ნიშანი უზის -(გაიხსენით) ი. გრიშაშვილის ცნობილი ლექსის სტრიქონები: "შენ ავიხსენია ბევრი ჭარაგმა, ჭორონიკონის კენტი და ლუწი..."

აქედანაა სიტყვა „ჭარაგ-მული“, რომელიც ორპირი ვანს, გადკრულს, გადატანითი შინაარსით ნახშარის ნიშნავს და ამოხსნას, ამოცნობას ვარაუდობს).

თვალსაჩინოებით-სათვის გთავაზობთ ბოლნისისა და ბეთლებს ასომთავრულით შესრულებულ წარწერებს (სიმარტივისათვის მათ შედრული ასოებით წარმოვადგენთ), რომლებშიც გვხვდება დაქარაგმებული სიტყვები.

ბოლნისის სიონის V საუკუნის წარწერა: „ქუ (ქრისტე) ღ-თ (დავით) ებისკოპოსი კრებულითურთ და ამას ეკლესიასა შინა შენდა მიჰართ თავერის მცემელნი შეიწყალებ და (შშ)ოხელთა ამას გლე (სიასა) შინა შეხეწეთ ი-ი (იყავნ. იყავნ).

ბეთლებს მონასტრის ერო-ერთი წარწერა (VI საუკუნისა): „შეიყვენთა ქ-მისთა, (ქრისტოსითა) და მუხებთა წმინდის თე-სითა (თველორმისთა) შ-ნ (შეიწყალებ) ანტონი აბა და იოსია მოხმხმელი ამის სვერისა და მამა-ფლავა იოსიასი აბნ“.

სინური მრავალთავის (864 წ.) ნუსხური მანაწერის ფრაგმენტი: „და შე ვლახ-აკმა მჰაკარი შეწერეთ წ- (წმიდა) ე-ნე მრავალთავი წ-თმძიასა (წმიდაიწმინდასა) მთასა სინას: საკსენებულად და სარგებულად თათა ჩ-ნთა (წუენ-

თა) და ს-ლთა (სულითა) ჩ-ნთათს (წუენითათს)..."

20. რიცხვის გავრცელება ახტაპასთან მიმართებით

რიცხვების აღსანიშნავად დღეს ციფრებს ეხმარობთ: 1,2,3,4,5... და ა.შ. მათ არაბულ ციფრებს ევსებით, რადგან ისინი არაბებმა გაავრცელეს ევროპაში, თუმცა ციფრთა შექმნელები ინდოელები იყვნენ. ამ ციფრებს ძველ საქართველოშიც იყენებდნენ: „პატარაბის ტაძარზე ჭუთიასში იატაკის განმტკიცების ქრონიკონი 223 (რაც 1003 წელს უდრის) ინდური ციფრებით არის გამოცხადილი“ (ა. შანიძე). მაგრამ ციფრების ხმაურებამ ჩვენში დიდხანს ფეხი ვერ მოიკიდა. მანამდეც და შემდეგაც რიცხვების გამოხატავდა ასოებს იყენებდნენ (ახე იფო ბერძნულშიც).

„ასოებით რიცხვების გამოხატვის პრინციპი იმაზე იყო დამყარებული, რომ პირველი ცხრა ასო ერთეულებს გამოხატავდა, მეორე ცხრა - ათეულებს, მესამე ცხრა - ასეულებს და მეოთხე ცხრა - ათასეულებს. რბობოლა უკანასკნელი ასო (მოე), რომელიც ბევრს (ე.ი. ათი ათასს) აღნიშნავდა (ა. შანიძე).

არ ქონდა უ-ს; ამიტომაც საერთო რაოდენობა რიცხვითი შინაარსის მქონე ასოებისა არის 37 (ა-დან თ-მდე 9 ასოა ერთეულების აღნიშნე-ლი), ი-დან ე-მდე - 9 ასო (ათეულების აღნიშნე-ლი), რ-დან შ-მდე - 9 ასო (ასეულების აღნიშნე-ლი) და ჩ-დან კ-მდე - 9 ასო (ათასეულების აღნიშნე-ლი), ბოლოს კიდევ ერთი ასო - მ, რომელიც 10000-ს აღნიშნავს; ე.ი. 9+9+9+9+1=37).

ასოთა რიცხვითი შინა-ვნელობების ადვილად და სწრაფად გარკვევის მიზნით დავიშავსოვროთ აიძრან. ამასთანავე, ვაისიძევს, რომ: ა იწყებს ერთეულებს, ის 1-ს აღნიშნავს (მამასადაძე, ბ იწყებს 2, გ-3, დ-4, ე-5 და ა.შ. თ-9).

ი იწყებს ათეულებს, ის 10-ს უდრის (და თუ ი-10-ს, მაშინ კ იწყებს 20, ლ-30, მ-40 და ა.შ.);

რ იწყებს ასეულებს (რად-გან რ=100, ს იწყებს 200, ტ=300 და ა.შ.);

ჩ იწყებს ათასეულებს (და თუ ჩ 1000-ს აღნიშნავს, 2000-ის აღნიშნე-ლი იქნება ც, ჰ=3000, წ=4000 და ა.შ.);

მაგალითად, II-ის გამო-ხატავდა სახტორა ი (= 10) ა(1), 25-ს აღნიშნავს კე (20+5). 37-ს - ლზ (30+7), 44-ს - მდ (40+4), 179= რთი (100+70+9), 1996= ჩმვე (1000+900+90+6) და ა.შ.

(გაგრძელება იქნება)
ლეილა გვებუნიანი

რომელი პარტიკულ უეკასვლოთ...

დღეს წვეს სკოლაში ბევრი რამ, უფიქვად, გადასახედი და დრომოკუშია. ასევე უღაიოდ უნდა ვაიღოთ აროთ ქართული ენის სრულყოფილად სწავლების უპირველესობაც, ხოლო ჩვენი ენის მთავარი სახიოცებლო ძარღვი ზნაა - ქართული აზროვნების - ღონისძიარ საფუძველი. ქართული რომ დახვეწილად შეიტყულებდეს, ზუსტად და დაკონკრად აზროვნებდეს, მან ბავშვობიდანვე უნდა გაითავისოს ქართული ზნის შინაგანი ბუნება, მისი სახიოცებლო ძალების ამოუღვეელი მარაგბ-

ითქმის მივიღო წვლილად ვიძიება მე-7 კლასში ზნის - მისი ყველა კარგობის თუ მახიან დაკავშირებული მართლწერისა და მართლმეტყულების საკითხის შესწავლის. სახელმძღვანელოს გარდა, გამოიყენებოდა ათასნაირი ტაბულები, სქემები და დიაგრამები, რათა მოსწავლე სრულად და ამომწურავად გაეცნოს ქართული ენის უმდიდრეს შესაძლებლობათა გამოყენებას.

ბუნებრივია, გადაშეწყვეტი სიტყვა სახელმძღვანელოს გვეყრის. თუ წინაშე ვერ მოიზიდა, ვერ დაინტერესებო მოზარდი, მასწავლებელი სრულყოფილად ვერ შესრულებს თავის მახიანს. მაგრამ, სამწუხაროდ, ქართველ ბავშვებში ქართული ენის მაინცდამაინც ძალი სიყვარული არ სწავლობენ. ძნელად თუ მოიბედება მათ შორის ისეთი, გულწრფელად რომ დაინტერესდეს ენის სტიქიით, მისი დაწერა თუ დაუწერელი კანონების წვლით...

გადავადვით თვალთმეწველი კლასის სახელმძღვანელოს აკადემიკოსებს კი იგი დღევანდელ მოთხოვნებს, რაც მთავარია, შეესაბამება ქართული ენათმეცნიერების დღევანდელ მიღწე-

ვებებს? ამ წიგნით ხომ მოზარდის მეცნიერულ ცოდნის გვერითი საფუძველს მყარი და ძლიერია ეს საფუძველი?

თუ გულწრფელნი ვიქნებით, ჩვენი სახელმძღვანელო სინაკლუდის გრძობას უთვლიდ გეიტრებდეს, თუქცა, იმ დირხებზე, რაც მას აქვს, არავიდავობს: ეს დირხება აქ მისი, რომ ქართული ზნის ურთულესი ბუნება აქ დაკონკრად, დახვეწილად და შესაძლებლობის ფარგლებში, პარტეად არის წამოღვენილი, და, ამასთანავე, შენარჩუნებული ზნის ყველა უმთავრესი კატეგორია, ახსნილია მისთვის დამახიანათუბელი ფუნქციონირა და დეროვატივით ცვლილებანი. მაგრამ, ამავე დროს, რამდენიმე ისეთი საკითხიც არის თავის, რომელია გადაჭარბა, ჩვენი აზრით, კიდევ უფრო დახვეწვს და ამაძღვლებს ქართული ზნის სწავლებას. უნარჩუნება, ჩვენ ყველანი უნდა შევეცადოთ, რომ ზნის სწავლებაც მოსწავლისათვის შემოქმედივით პროცესად ვაქტივობ და არა მოვადვადობის მოსახელო საქმედ, ამისათვის იგი უნდა დავინტერესოთ სახელმძღვანელოთ, რომელიც ამჟამად მისთვის მხოლოდ კანონებსა და ამ კანონთა დამატებულტრებული მაგალითების კრებულია.

ჩვენ გვესმის, რომ ქართული ზნის უღვებისა და წარმოქმნის კატეგორიები რაღაც სისტემის სახეს უნდა იღებდეს, მაგრამ ნუყო ასე აუცილებელია მოზარდს ამდენი წესი და კანონი გახეიარებისთანავე რატიმ ხვდება ისე, რომ მან აკანონისი ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლებში ახსნილი და მოწოდებულია, კანონის სახეს იღებს? თუკი მოსწავლეს წესს ვასწავლით, მაშინ იგი უნდა ფოსს დაქმნილურად დაწერილი, შეკუმშული და

თანაც აზრობრივად ტყუადი. ჩვენს სახელმძღვანელოში კი წესი წესის ფორმას ატარებს, ამავე დროს, მივლენის შინაარსს, ახსნასაც შეივადი. მაგალითად, განა გრამატიკული პირი მხოლოდ აღნიშნავს - მოუხლოდ ან თანამოუხარს ან კიდევ მათი საუბრის საგანს? ახეთი განმარტება არასრულყოფილად ვეჩვენება, რადგან არაფერს გვეუბნება გრამატიკული პირის - მოქმედის ან საშოქმედოს შინაგანი ბუნების, მისი შინაგანი ძალის შესახებ? ამავე ვერბად ერთი უხერხული კითხვაც დავსვათ: ყველა ზნური კატეგორია რატიმ არის სახელმძღვანელოში ახსნილი როგორც - ფორმა? პირი ავის ზნის ფორმა... მხოლოდ ფორმა არის პირი? ეს ურთულესი და უნიკალური მოვლენა ქართული ზნისა? სხვათა შორის, სახელმძღვანელო ულევდ არ ამხივლებს კარგადვლას იმასზე, რომ ქართული ზნის მოვლენათიანობა მისი ერთობი უღვიფსა დირხება! განა ჩვეულებრივ მოვლენათა რანგში უნდა მიწოდვობს ქართულ მოზარდს ცნობა იმის შესახებ, რომ ქართულში ზნა უღვიფს უნარის მქონე - სამი პირი შეუღობა აღნიშნის თავის თავში და რომ ამ მხრივ ქართული მხოლოდის ერთობით უნიკალური უნა?

აკაცი ზნისის „საფუძვლებში“ ქართული ზნის კანონიკური წესიდან გადახვევის ყველა შემთხვევა უხტად არის აღწესული, გამორტული და მიტრინული ერთ განყოფილებაში - „თავისებურებაში“. ყველა პირში, რიცხვში შინაგულდ, შექცენაკელი თუ სხვა თავისებური ზნა აქ ანა თამყოფილი. ბუნებრივია, ეს შიეთხედვლისთვისავე მოსახერხებელია და, რაც მთავარია, - სრულყოფილად გვიჩვენებს - რა როლი მოვლენა ქართული ზნა, რომ მისი შინაგანი ბუნების სრულად ამორტულებს, კანონისა და ვადლის „მარწუხებში“ მოქცევა არ ხვდება! ჩვენს სახელმძღვანელო-

ში კლასში სწავლის დროს უნდა გვევლინება თუ პირნაკლი და რიცხნაკლი ზნეში 21-ე პარაგრაფში, მწკრივში შინაგულდ - 41-ეში თამყოფილი ბუნებრივია, მწკრივში შინაგულდობა ბავშვს ხეიებისა და მწკრივის შესწავლის შემდგომ უნდა გაეცნოს, მაგრამ რა დამადვებობა, ამავე ურთილყო პირში და რიცხვში შინაგულდნივ ერთ დიდ კლასად წარმოვღვინეთ? ჩვენი აზრით, ამით ბავშვის განვტეხე უფრო დიდ უკვტეს მოვახხედნივ, ხოლო მისი ემოციური სამყარო, მოგხსენებათ, უეუქტება და ვადვდებს რატიმ აუბლავება!

ჩვენი სახელმძღვანელო სრულიად დღვს იმ ფაქტზე, რომ ქართულ ზნის ფუნქციონირ შესაძლებლობათა ხარცარი უნარი აქვს, რომ იგი ამ მხრივაც უნიკალურია. ნუყო ჩვეულებრივ მოვლენათა რანგში უნდა მივაყოლოთ მოზარდს ეს ამბავი, რომ „ეკითხულოთ“ თრთიმეებურ შეივლენის ფორმის ისე, რომ „კითხვის“ შინაარსი არ დიოკარტება? ახლა ამას პირისა და რიცხვის ცვლილებაც უნდა დავუროთომო დრამად და რეკონსტრუქციას, სახელმძღვანელოში რომ გავტოვოთ მინც იყოს სახხენები ამ ღირხების შესახებ, მოზარდისათვის ახეთ მოსაბუნებრედ საქმიანობად არ გადაიქცეოდა მწკრივისისა და მისი კითხების ვახუთხვა!

ბევრი მოზარდებრილი საკითხის გეარის კატეგორია ამთან დაკავშირებით, სთქვენა გაბუნდოვანებულია სათქვენად, ბევრი მოვლენა არასაკმარისად არის ახსნილი და საბოლოოდ ვამბო, ხშირად ბავშვი ისე ამთავრებს ზნის შესწავლას, რომ ენების საწვავლოსაგან ვერ არჩებს და - პირტიკო. აღბათ, დროს, ამ საკითხის მოვლახვე იფიქრონ ჩვენმა ენათმეცნიერებმა.

ირინე ტაბატაძე
ქ. თბილისის
180-ე საშუალო სკოლის
შეადგოვი

აი, ისტორია

შეატყვევებ გვერდიდან

იშო თუ არა ცხუში "ქალაქი აზხახუთისა და ავშილეთისა" მე-8 საუკუნეში?

აბუ-უბაის ამაღ იბნ ალი აღ-კალკანდისი თხზულებაში „სუმ აღაშა ფი ხინაათ აღინაშ“ დახატურდება სახელწოდება „ცხუმის“ არაბული ვარიანტი სუხუმუ. იქვე იხსენიება ქალაქი აბხასი, რომელიც მეტი მეტრეველს ანაკოფიად მიანიხა (კრებული „არშადანი“, წ. მე-2, თბილისი, 1977, გვ. 459). ჩვენი აზრით ეს ქალაქი აბხასი უნდა იყოს 1311, 1318, 1320 და 1327 წლების იტალიურ რუკებზე ამბიანდელი დაბა განთიადის ადგილას მითითებული ნავსადგური, რომელსაც ეწოდება Ustajia, Aloxachia, Auogassia, Auogasio (Л.Лавров, Этнография Кавказа. 222.Ленинград, 1982, გვ. 174). აღკალკანდისი წერს: ქალაქ სამსუმის — აღმოსავლეთით, ერთი მილის მანძილზე, სამი დღის სადარღე მედბარეობს ქალაქი სუხუმუ, ტრაპიზუნდიან ჩრდილო-აღმოსავლეთით. სუხუმსა და ჭურჯთა ქვეყანას (აღმ. საქართველოს - თუ.) შორის ერთი დღის სადარღეა. ამბობენ, ის ჭურჯთა ქვეყნის ნაწილია. მისგან ჩრდილო-აღმოსავლეთით არის ქალაქი აბხასი, რომელიც ზღვის სანაპიროსთან, სუხუმთან ახლოს მოაჭრე მედბარეობს“ (არშადანი, გვ. 454). იმავე ავტორს იქვე აღნიშნული აქვს ცხუმის შესახებ. „მის მფლობელს ეწოდება დადიანი“ (იქვე, გვ. 458). 1510 წლის ახლო ხანებში შედგენილ ერთ-ერთ თურქულ საბუთში მითითებულია: ქუთაისის ქვეყნის ქვემოთ არის გურშიელი, რომელიც ესაზღვრება ტრაპიზონს; მის იქით სუხუმამდე - დადიანის ქვეყანა იგი (სუხუმში - თუ.) ძველ დროში ნავსადგური იყო; მისკენ ეშვება იალბუხის მთის დასტეგთი, ხოლო სუხუმის იქით აფხაზეთის ოლქებია (ც. აბულაძე, მე-16 საუკუნის პირველი მეთოთხედის სამცხე-საათაბაგო ისტორიის თურქული წყარები. თბილისი, 1983, გვ. 5.). თეთი ისეთი ტანდენტიური ავტორი, როგორც იყო ი. ჯორნიცი, იმდებელი გამბდარა, ვერ დაუფარა შუა საუკუნეთა ცხუმის მოსახლეობის შესახებ არსებული ცნობები. იგი წერდა: „საინტერესოა, რომ იტალიურ წყაროებში საბედიანოს მმართველებს ზოგჯერ უბრალო „სუხ-

ახტომოლისის მოაგრებს“ უწოდებენ, ხოლო თეთი ქალაქს - Porto Menegrello — (ი. ჯორნიცი, დახახ. ნაშრ., გვ. 109). ძალზე საყურადღებოა „ქართლის ცხოვრების“ ზოგი სხვა ცნობაც. მაგალითად, ვამთაღმწერელი თამარის ვაჟის დამა გიორგის შესახებ წერს: „გარდავიდის ქვეითი აჯამეთს, ნადირობდის ცხუმს და აფხაზეთს, და განაგვის საქმენი მანდაურნი“ (ქც. ტ. მე-2, გვ. 151) ამ კონტექსტიდან აშკარაა, რომ მე-13 საუკუნის პირველ ნახევარში ცხუმი არ შედის აფხაზეთში, იგი დამოუკიდებელი პოლიტიკური ერთეულის - ცხუმის საერისთავოს ცენტრია. ვამთაღმწერლის ამ ცნობას ეხმარება ბესიკ გვანატყვილის ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ თემურ-ლენგის დროს აფხაზები მთიელები ყოფილან. ამის დამადასტურებელია მოსამწენებლად გამაშადიანებული ბაგრატ მეფის ნათქვამი თემურისათვის თავის ქვეშევრდომების შესახებ: „უკეთუ გნებავს მოქცევა მათი სჯულსა თქვენსა ზღადა, აწ მომეც ხმირაველი სპათა თქვენსანი, და წარვად თემთა და სამეფოთა ნემთა, და მოხვადი კაცთა მყოფთა მთის ადგილისათა; მოიუღეთა, ოვთია, დუაღთა, სუანთა, აფხასთა და ყოველთავე მუნ მყოფთა, და მე დაეარწმუნებ სჯულსა თქვენსა“ (ქც. მე-2, გვ. 22-23 გვ. 329-330).

ამრიგად, სხვადასხვაენოვანი ცნობებითი წყაროებიდან ნახვებით ვხვდებით, რომ უძველესი დროიდან გვიანდელ შუა საუკუნეებამდე ცხუმი მოსახლეობა ქართული იყო. მაგრამ, ბუნებრივია, მაინც ჭჭირომ ხომ არ ხარვეზებლობდა ჯუანშერი-სათვის მიწერილი მატიანის რედაქტორი ამჟამად უცნობი რომელიმე წერლობითი წყაროთი, რომელიც მე-8 საუკუნის შიანი წლებისათვის ეკლასურთან იყო აღნიშნული ბიზანტიანერისის (დაზიკის) პოლიტიკური ნაღვარი და მოიპოვებოდა ცნობა

იშლოინდელ ცხუმში აფხაზური მოსახლეობის გაჩენის ანდა ამ ქალაქის აფშილეთის პოლიტიკურ საზღვრებში მოქცევის შესახებ? ამგვარი წყაროს მიყვადვის შემთხვევაში მრავალ საჭოტ-მანო საკითხს მოუწინებოდა ნათელი. სამწუხაროდ, როგორც უკვე ითქვა, ამგვარი წყარო ჯერჯერობით არ გამოვლენილა არცერთ ენაზე. პირადად ჩვენ ეს ასეთი წყაროს პოვნის იმედი არ გვაქვს, რადგანაც ვითავალისწინებთ უცნობი რედაქტორის ერთ არცთუ მოსაწინ თვისებას: იგი სხვის მიერ დაწერილ ტექსტში შავრც ისე უხეზად და დაუდევრად ვრევა, რომ არავითარი ანგარიშს არ უწევს ტექსტში აღწერილი ამბების რეალურ ისტორიულ ვითარებას. რაც მთავარია, უცნობ რედაქტორს პასუხისმგებლობის გარნობა დიდად არ გრწობა, ამგვარი პიროვნება კი ალბათ ძალიან არ შეეწყობდა თავს წყაროებში ქვეით.

ფიქტობით, ჩვენს მიერ წარმოდგენილი მსჯელობა საყურადღებო ეკლესიის დავალებით: ჯუანშერ ჯვანშერიანისათვის მიწერილ მატიანეში მე-8 საუკუნის შიანი წლების ამბავთა აღწერის ადგილას ამ ამბებისა და თითქმის 500 არ მეტი წლის შემდეგ ჩართული ცნობები ეკლასურის ზღუდის, საბერძნეთ-საქართველოს (ვერისის ანუ დაზიკის) პოლიტიკური საზღვრის, აფხაზეთ-აფშილეთის „გაერთიანების“ და ცხუმის ფინიკური კუთვნილების შესახებ ძალზე ფრთხილ მოპორობას მითითებს და ნაკლებად ხანდოდ უნდა იქნეს მიჩნეული მანამ, სანამ მივედევული არ იქნება სხვა, უფრო დამაჯერებელი ცნობები ამ საკითხთა შესახებ. გარდა ამისა, უკუდებულო უნდა იქნეს ისტორიკოსთა შორის ფართოდ გავრცელებული მოსაზრება იმის შესახებ, თითქოს ტერმინები „საქართველო“ და „ცხუმი“ ყველაზე ადრე ჯუანშერის მატიანეში დასტურდებოდეს. სტერეოტიპულად ქვეული ეს შეხედულება, როგორც ჩანს, ერთ-ერთ ფსიქოლოგიურ ბარიერს ქნის დასახელებული ცნობის მიმართ კრიტიკული მიდგომის საქმეს.

აბიტიურიენტის ფურცლიდან

მეტყვე გვერდიდან

ილიას
სათბურები

ტყეა-ღურალო გულის ფსანა და ქნის ტყილა (შან. შამოსი, 1882 წ. ილისი-ავისიტი). მუხას ვაშლი რათ არ ასხაო (შან. შამოსი 1883, ანგარი). მძებ ზარანანი და უშუალოდ ვიშარა.

ტყეალო „უფრო“ ვერაფერი ტანაი. როდისა ბატონი „მაიუხას“ და „მაიუქას“ ამგავი მიზეზ-მიზეზ. ხან ტყეალო, ხან მართალი. შიდი და აქ გვეთვ რამე - იფერ ნესა ნესა (შან. შამოსი 1883 წ. შამოსი). ასეთი ნიშნები პოლემიკური ქვესათურებისა, რომელიც მნიშვნელოვანი ადგილი აქვს დამოხდელი ილიას „მანური მიმოხილვებში“.

ზოგიერთი მათგანი პირდაპირ ამოვებული პარაფრეზების პოლემიკური ტექსტებიდან, ზოგი - მხატვრული შემოქმედებიდან („უფრო რა...“).

ივლილი, შავლიდა, მუხას ვაშლი რათ არ ასხაო“.

„იუღ გადამაწმენდა, - წერს ილია 1881 წლის მანური მიმოხილვები, - რომ

ადამანს სიტყვა აზრისათვის არა აქვს მნიშვნეული, არამედ იმისათვის, რომ სიტყვა სიტყვას: „მე შენ ვიბრძანებ და ხმა უნდა გაიკმინო“, და პატარამ შიგვის: „მაქვს პატრეი მოგახსენო, რომ ესა შუკელში ჩამოვარდა, პრინციპისაგან თქვენისა“.

ამ საკანზედ ლექსის თანხარად გამაყენების ნესა აქვს თურქუ ყველს ვერაფერი, ყველს ცოლიად განწყობილს მკვერანს და არვის არ ძალად აუტყვისლოს. შავლითერ, შიდიბდა თურქუ დიდა უიხას პატარას: „მე შენ ვიბრძანებ, მუხას ვაშლი ასხაო შენო“, და პატარას ნესა აქვს შიგვის: „შუქს პატრეი მოგახსენო, რომ დღეს ჩემსა მუხამ ვაშლი დაისხარდაპრინციპისაგან თქვენისა; და ამბობ, - რომ ამის თქმას არავს ადგილი“.

ილიას შრავალი სტატია არ ჩამოყარ-

სხვა გაზეთებიდან

ამაზი იტყვიან, „მომითარბმეო“,

„კალიან ხელი ბაზვიძო“, „კალეპისი ბასაზორი ბაზვიძალა-ბი“, „ჩაპე ბაზვიძისაგან დარაზვიძისაგან...“

ამაზან დღეებულებს საინფორმაციო-საგამოყენო ცენტრი რამდენამდე დღეს მასხარბლიდა საერთაშორისო სპეციალიზირებულ გამოცემა-გაყიდვის, რომელიც მონაწილეობა იქცეხებოდა ქვეყნის 40-ზე მეტი უიხას გადმოცემა-გაყიდვის ორგანიზაციები იფერ „არბიზ ბალტიკის“ და „ქმისი ვიჩიკა“, რომელიც მანური შავლისაგან სტრე რა გვეთვ შილა, ურო დღეი ხარევი რომ არა.

საქმე ეხის გამოყენებ უნდა წარმოვარდო ბუღალტერის ქართულად სათარგმნ ტექსტებს.

არავის ვიტყვი კორექტურულ შეკომებზე თურქუ, სასურველია, ასეთი ნაღვენი ვიფიქრო; არავის ვიტყვი ტრანსლირებულ, რომელიც შეიძლება, უფრო „ქართულად“ შეფერხების დაინტერესებულ სპეციალისტებსათვის.

შეგრამ ვერ ვიფიქრობთ იმ სტრუქტურ გუარანთაგან, რაც ესოდნ თვადნი საცხას „მან-მანის“ შიგნე ქართულითათვის. ცრობი, შიდივლიანია გუბის მისაღების ტექსტები, რომლებიც ვერაშეიძლება იხეა ნათარგმნი, რომ ხელახლა „სათარგმნელია“ - ქართულიდან ქართულად!

თ. რამდენიმე ნიშნები:

„მე მანარა მოვლავლითი ინტერნაციონალურ გამოცემებზე კლავსუშხილიც, კლავსუშხილიც, სტრინოვები და კლავსუშხი სტრინოთი, რომლებიც ფიჩან პრინტს ბალტიკურ

საგამოყენო სპეციალიზირებულ და საცეო სპეციალიზირებულ ცენტრში იქმის-ვიჩიკა საგამოყენო ცენტრით არა ორგანიზებული...“

... მე შეხვალაშხით ინტერნაციონალურ სპეციალიზირებულ შეხვლების მატრიალისა და ტექნოლოგიების გამოცემაზე სტრიაკუა-ბუ...“

... უანბრების სამხისხვითი მოშაღების დროს ძალიან ხელი გვიკრამ...“

... შრავალი სპეციალისტები და გადმოცემალები გამოცემის შიდილი რევიზირებდნ გამოცემის დიფერენციალ...“

... საქართველოს უანბრების დიფერენციალს იხეი მუქს, რომ ჩვენი გამოცემა არა დასდების, რომ საცემო-საგამოყენო და ცენტრის პრინციპის სპეციალიზირების და ადარატურის შიგვის შესხვების. ვედა მოშველის შიგვის...“

მისაღებია ამ პატარ ტექსტებში და სხვაგან უნდა შეხვდებით თარგმანის იხეი „არავალიც“, რევიჩიკა: „უანბრებულ ტექნოლოგიები“, „შესაძლებელია შედეგს გავიწეო“, „პროცესების განვიანების დიფერენციალ“, „სპეციალური გამოცემის დიფერენციალ“, „ეს დიფერენციალს გადმოცემაზე შრავალი დაინტერესებულ პრინციპის“, „მატრიალის ტრანსპორტი“, „ჩვენ გამოცემები დარევიჩიკას“, „ვედა ხმარების უიხას ვიჩიკის“, „ვედა ხმარების განვიანების მატრიალის“, „სამხარევი შეხვების პრინციპის“, „თითების პრინციპის და მისთანანი...“

ჩვენ ვევი ამ გვესტრება ამ შესანიშნავი გამოცემის არც ორგანიზატორთა და არც ბუღალტერ-სპეციალისტების შესხვების ცოლიზობილი განზრახვანი, დამოუკიდებლობისათვის სრული, უხეტი ინფორმაცია შეიწვევინათი ვიხეი ქვეყნის შესხვების და აღმა, სასურველია შიგნე მათგან დასანანი შიდილი, რომ გამოცემის მოწყობის ქართული შიგვი ესოდნ ვედავლი ადამანდი საინფორმაციო მისაღების წარმოვლილი ქართული ტექსტებისათვის, რომელიც, ჩანს, უნდა იხეილია ვიჩიკა-ბუღალტერული, რაც იფერავ „კალიაზვი“ ქართულად, რომ საცემო-საგამოყენო, აღარ იფერავს განსხი თიად უნდა იხეილია მოაგეზების უიხას-ინტერნაციონალური გამოცემებზე (უფრო მეტიც სხვა სპეციალური მხარეებისაგან თიად ვიჩიკა...“

ქართული ეს არც იხეილია უიხას-საგამოყენო, რომ ამც უიხეილია მოგეზების მისი დარევიჩიკის უიხას-საგამოყენო, ლინიერი და ვინ სასურველია მისიარ ცოლს, ლინიერი და ვინ სასურველია ეს თიად ჩვენ, ქართულს გვედავლებს ჩვენი ცრობილი დიფერენციალსა და არა ვინც სხვისა, ბოლი ის ვიტყვი, რომ ბოლიარავიფიქრო დიფერენციალს ვედავლებს ვიჩიკის ვიჩიკა-ბუღალტერული და ვინც ვიჩიკის, თითების ჩვენსა ვიჩიკის მოქართული და მოაგეზილელი შიდილი მისაღებია...“

ლია გომეზკიშვილი

„თბილისი“, 21 სექტემბერი, 1996

რ ა ე ნ ა წ ა ხ ლ ე ს ...

ს ა ძ მ ე , ა ნ უ მ ე რ ო ბ რ ი ვ ი შ ტ ა ვ ა პ ე ბ ი

სიტყვა საქმე ქართული ენის ძირითადი ლექსიკური ფონდის კუთვნილებაა.

ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში ამ სიტყვის ძირითადი მნიშვნელობებზე მითითებულია: სამუშაო, დეკლავი, ნაშრომქმედარი, ნაწვევითა ტერმინოლოგიურ შესიტყვებებში მისი გამოყენების შესაძლებლობა სამომადინო საქმე, საეუროპო საქმე, პირადი საქმე - დადასტურებულა მუკარ გამოთქმები ამ სიტყვის გამოყენების შემთხვევაში: რაშია საქმე? საქმე ეს არის, რა მისი საქმეა, საქმის არის, საქმის დღე (უპირისპირადდება უმუქე), საქმის დატურა, საქმის ქაღალდები და მისთანანი.

საქმე სიტყვის ზოგადი, ფართო შინაარსი და შრავლამნიშვნელობა განსაზღვრავს მისი გამოყენების სიზნორის თანამედროვე ქართულ სალიტერატურო ენაში. თითქმის აუცილებლობად იქცა ასეთი შესიტყვების მოხალისე ადგენის საქმე რეზონტის ნატარების საქმე (ან რეზონტის საქმე), თვისი დამახავების საქმე, სოფლის მეურნეობის აღმადგობის საქმე, სწავლა-განადგობის საქმე, ფულადი სახსრების მობილიზაციის საქმე და სხვა

უამრავი ამისთანა მსგავსი შესიტყვებები მოქმედების სახელი ნათესაობითი ბრუნვის ფორმით გამოყენებულია მართლუფ მსაზღვრელად, ზოლო საქმე მმართველი წვერია, რომლის შინაარსობრივი ფუნქცია გაურკვეველია უმეტესად სიტყვა საქმე მეტაფორად არის გამოყენებული, უფუნქციოა, რის გამოც იგი შტამად აღიქვამა მოხალისე ადგენის საქმე იფიკა, რაც მოხალისე ადგენა, რეზონტის ნატარების საქმე - რეზონტის ნატარება ამ სუფიქს რეზონტის, თვისი დამახავების საქმე - თვისი დამახავება და ა.შ. ვი. ასეთი შესიტყვებები საქმე უდგებრია, ვინაიდან არ ჩანს მისი ლექსიკური და ემპირიული ფუნქცია.

საქმე სიტყვის შტამად (მექანიკურად) გამოყენება ახდენს ისეთი შესიტყვების, რომლებსაც სიხისხა შინაარსობრივად სხვა სიტყვებმა შესაფერისი. მაგალითად, საგმობო საქმეებს აღწევს უნდა ნიშნადგენს საგმობო წარმადგენებს აღწევს, რვევის საქმე რვევის ტექნიკაა, სახახელო საქმე ზოგჯერ სახახელო შიგავლობა და სხვა.

ხშირად შტამად ტყუული საქმე სიტყვა შესიტყვება-

ში გამოყენებულია -ში თანდებულით. მაშინ ასეთი შესიტყვების უაზრობა უფრო საგრძნობია და აუცილებელი ჩანს მთელი წინადადების გამარტებაა აზრობრივად. მაგ., ტრაქტორების რეზონტის საქმეში კარგად მუშაობენ შრომელები. ამ აზრის უფრო ნათლად გამოხახატავად ადგობენ ტრაქტორებს კარგად არეკონტექტენ; გამოზამთრების საქმეში ძალზე არასაპრობილო მგერმარებისაა. ამას ხეობთ: გამოზამთრებისათვის ცუდი მგერმარებისაა გამოცდილება ვაზის შერების საქმეში - ვაზის შერების გამოცდილება და სხვა (ურთ გრძელად ამის შესახებ იხ. „ქართული სიტყვის ეტიმოლოგიის საკითხები“, მე-7, 1985, გვ. 301-303).

თანამედროვე რუსულ ენაში ხშირად ხმამარება ანალიტიკური გამოთქმა იქცა, რომელიც სპეციალურ ლიტერატურაში შტამად არის მიწვეული და დამოუკიდებელი მისი ურუქებიც გამოყენების გამო. ქართულში საქმე, საქმეში სიტყვების შტამებად გამოყენების მოხმარება რუსულ ენაში გაავლინის უდგებრე უნდა იყოს. საზოგადოებრივ ენაში განვითარებული ხალხიერატური ენისათვის სხვადასხვა სტრუქტურულ ელემენტებში თითქმის დაშტამებული, სტერეოტიპული გამოთქმების მო-

შორებას ზოგიერთი სტილიზაციის ასეთი მოდერნები სხვა სტილიზაციას განსახვედრებელი ნიშნავდა მიონწვა. მაგალითად, ოფიციალურ-საკანცელარო სტილი და გახვლის ენა ასეთი გამოთქმებს ობიექტური მიზნების გამო თანხვედრად დააღწევს. სამეცნიერო ლიტერატურის ენაში ნაკლებად მოსალოდნელია ასეთივე, შტამებული ლიტერატურის ენისათვის კი მთავრდება (მაგალითად და პუბლიცისტური ენის ნაწილის ენისათვის შტამების გამოყენება სტრუქტურული ნაკლებად იმდენად ხშირად უნდა ლიტერატურაში შტამის სინონიმებად იხმარებოდნენ სხვა ტერმინებიც: კლიშე, შაბლონი, სტანდარტი, სტერეოტიპი. ასეთად შეიძლება იქცას ერთი სიტყვა, შესიტყვებაც, ფუნქციონირებაც, რომელიც ერთ დროს შეიძლება ექსპრესიულიც იყო.

შტამად ტყვეს ვახვავს ქართულ ხალხიერატურ ენაში სიტყვები: საკითხი, დარცხ, ნიშნობა. შტამად ტყვეს ენაში შტამება ელს საგახელო ექსპრესიული „შავი ოქრო“ (ქვანაშვილი), „შვედო ოქრო“ (ჩიბ), „თეთრი ოქრო“ (ბაბია), „თეთრი სიკვდილი“ (ნარკომაზია, შიგის) და მისი.

სასუველია, შტამების დაგვიტარებ, თავი ავიტარებ ენობრივი შტამების გამოყენებას.

თიხათიხე ზვობაძე.

ერთობით, ზეწონის სანატრული წინშეუბლით, მოედანი არის მოსწორებული ადგილი საცარქილო, სათამაშო... მის სხარტის ენაში დიდ წნის სიტყვა იქცა სანატრული შეიძლება მოეპოვო აკვითსტაოსსნა... ერთი ადგილი: აკვითსტაოსსნა გრტული და გამოხალისე დიხინვეა, მოხუროლასა მოედანი, მართლად ცემა, მარჯვე ქვეა... მოედნის ეს, იღონდა სიმანტიერად გადაწვეული, მანვეწვლილი ივანაულება მერამოქითსტაოსსნა და მოედანი... ასე ბუთი და მა მოედანი, შხად ვარ, ვახლდეს ოქვენი ნიშანი (ავაჟ). ზღარ ავტოთვე იდიოტიკური მნიშვნელობის მქონე გამოთქმა ბუთი და მოედანი მასსა. როგორც დამოწმებულია სასილდინ ჩანს, ერთმანის დღევე შხარდა ნილავ ერთად სახმარი სიტყვები: ბუთი და

მოედანი, მიბუთილი და მოედანი.

მოედანი სპეციალურად მოწყობილი ადგილია ფეხბურთის, კალათბურთის, ფრენბურთის და მისი. სათამაშო. სპორტის სახეობათა მიხედვით ვაჭებს ფეხბურთის მოედანი, კალათბურთის მოედანი, ფრენბურთის მოედანი... მოედანი რამდენიმე მყავლის სპორტული პლესიდან, რომელზე სიტყვა მოედანი თავის ტრადიციული მნიშვნელობით არის გამოყენებული: ატრიაბებული მოედანი რომ არა, თამაში, აღნაი უფრო რომზეც იჭებოდა... მოედანი, რომელზეც მიტრ ვამართება, სუვეთიო მდგომარეობაშია.

ბოლო დროს ტრადიციული (ფეხბურთის) მოედნის მნიშვნელობის სპორტული პლესის ენაში ფესს აუღებს (ფეხბურთის) მანდორია, მანდორიხე გამოვლენ

მ ო ე დ ა ნ ი - მ ი ნ ლ ო რ ი

წარსულის გამოჩენილი ფეხბურთელები. „მანდორიხე - ავტორიანები“; ტყვედენი ავტორიანის საერთო საბუთო ფეხბურთის მინდორიხე“.

მანდორია, ერთობით წინშეწვლილით, სწორი, ხალხიანი ადგილი. ფეხბურთის თამაში ნებისმიერ თავისუფლად ადგელზე შეიძლება და, მთი ტყვეები, მანდორიხედა. მუკარ სიტყვის ასეთი არატრადიციული გამოყენებაზე რომ არაფერი ვთქვათ, ვასთავალისწინებელია ერთი და ერთი: მოედანი, მინდორის შიგავისად, მანტო სწორი და ხალხიანი ადგილიც არა არის, არამედ ვარკვეთ დანაწრებულთა გამოხატვრულად სპეციალურად მოწყობილი ადგილი. ეს შინაარს-

ბრავი ნიუანსი არა აქვს და არც შეიძლება ქმინდეს მინდორის - მინდორზე სტატუსი, სახელმწიფო ფეხბურთის შეიძლება თიხათიხე. ასეთი წინაშეწარ დადგელობა და ირგანისებულო ღონისძიების, როგორც საფეხბურთო ბუთი, ფეხბურთის მოედანზე შეიძლება მოქვეყნოს და არა მანდორიხე.

მანდორია და მოედანი შინაარსობრივი თვალსაზრისით ერთმანეთს არ უღრავს. მათი სალიტერატურო ენაში მინდორის ნაწილებსა მანდორიხე არ არის უბრალოდ ეველი შემთხვევაში ტრადიციული და მნიშვნელობის მიხედვით ზუსტ მოედანს უნდა შეეწყოს.

ვიოლას კალანდიაძე.

ინფორმაცია

აკაკი შანიძის
სახელმწიფო
ფონდი

3 ოქტომბერს ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გაიმართა აკაკი შანიძის სახელობის ფონდის წევრთა საერთო კრება და ამავე ფონდის ხელმძღვანელი სტრუქტურების არჩევა. აკაკი შანიძის სახელობის ფონდი 1996 წლის გაზაფხულზე დაარსდა. ფონდის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

- მუშაობა საშუალო სკოლაში მოსწავლე ახალგაზრდებთან, რათა მათ ბავშვობიდანვე შეიძინონ მშობლებთან და კულტურის სფეროში მათი ღრმა და საუბედობლო ცოდნა;

- მუშაობა საქართველოში მოსახლე სხვადასხვა ეროვნებათა წარმომადგენლებთან, მათ სათვისტომოებთან, ქართული ენისა და კულტურის პოპულარიზაციის მიზნით;

- ზრუნვა ქართული ენისა და კულტურის დარგებში დასაქმებულ მეცნიერთა, ახალგაზრდა სპეციალისტთა და სტუდენტთა სოციალურ დაცვაზე; მათთვის საშუალო პირობების უზრუნველყოფა;

- წერს ქვეყნის ფარგლებს გარეთ მოხვედრილ ქართულ კულტურულ ფუნქციონალთა მოძებნა, შესწავლა და დაცვა;

- საქართველოს ფარგლებს გარეთ ქართული ენისა და კულტურის პროპაგანდა და მრავალი სხვა.

3 ოქტომბერს გამართულ კრებაზე აკაკი შანიძის ფონდის პრეზიდენტად აირჩიეს პროფესორი შვეტლა შანიძე, არსიეს აგრეთვე ფონდის გამგეობა და სამრეწველო კომისია. შემდეგი უწყვეტობით ქვეყანაში ამავე ენისა - გამგეობის თავმჯდომარე წევრები: პროფ. გურამ კარციხელია, პროფ. კორნელი დანდია, პროფ. თეოდორე კვიციანი, პროფ. მიხეილ კვათარია, დოც. ალექსანდრე არაბული, დოც. რამაზ ჭურდაძე, დარეჯან თვალავაძე, მარინე ოდიკაძე, სარგოლა კომისიის წევრებად დასახელდებულ იქნენ: პროფ. გიორგი გოგოლაშვილი, დოც. გურამ ბელიშვილი, ნატო გუ-

ციძოძე.

აკაკი შანიძის ფონდის წევრები სამარხებში თანამშრომლებს ვეჯდასთან, ვინც გაიხარებას ფონდის მიზნებს და ამოკანებს მხარეგულს მუშაობაში მათთან მუშავე მასპინძელზე თუ I კორპუსი, ოთახი 110, ლაბორატორია „ორიონი“, აგრეთვე მარჯანიშვილის ქ. 21, მე-4 სართული, აკაკი შანიძის სახელობის ფონდი, ტელეფონები: 22-66-75 ან 96-71-07.

წიგნის
პრეზენტაცია

ა.წ. 27 სექტემბერს თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფუნქციონალური ენის კათედრაზე გაიმართა ივანე იმნაშვილისა და ვახტანგ იმნაშვილის წიგნის „ზნაძე ქართულში“ პრეზენტაცია.

ფილოლოგთა წრე კარგად იცნობს პროფ. ი. იმნაშვილის ნაშრომებს. მისი „სახელთა ბრუნება და ბრუნვათა ფუნქციები“, და „ქართული ენის ისტ. ჰისტორიკალი“ სპეციალისტებისათვის სამაგიერო წიგნებია. და აი, დღის ხინათვე იხილავს მისმა კიდევ ერთმა ფუნქციონალურმა ნაშრომმა, რომელიც ქართული მორფოლოგიის მთავრე მნიშვნელოვან უბნს, ზნაძის ენება წიგნში დიდძალი ფუნქციონირე მასალის ანალიზის საფუძველზე, განხილულია ძველი ქართული ზნაძის ენაზე მნიშვნელოვანი კატეგორია, წარმოდგენილია უძველესი პარაფრაზები, ახლებურადეა გადარეყვრული ზოგიერთი პრობლემა.

წიგნზე მუშაობა არსებითად 1984 წელს დაიწყო (ახლოლორ სახე წიგნს ე. იმნაშვილმა მისცა), მაგრამ საქართველოში მომხდარმა მოვლენებმა შეაფერხა მისი გამოცემა და აი, ამდენი ხნის შემდეგ, გერმანიაში სამეცნიერო მივლინების დროს პროფ. ე.

იმნაშვილს მიეცა აღნიშნული წიგნის გამოცემის შესაძლებლობა (წიგნი მაინის ფრანკფურტში გამოცემული). ამ ხაშურთა საქმის ხორცშესხმა, ცხადია, დიდ ხინძვლებთან იყო დაკავშირებული (გერმანიაში მდებარე ქართული ძეგლების უკმარისობა, სხვადასხვა ხაზის ქართული შრიფტის უქონლობა, დროში შეზღუდვა). წიგნის რედაქტორები არიან პროფ. თეოდორე კვიციანი, პროფ. ზ. კუშბურთი და დოც. გ. ენუბაშვილი.

პრეზენტაციაზე ხორციელ გამოვიდნენ: პროფ. კ. დანდია, პროფ. ო. ურიდიანი, პროფ. დ. მელიქიშვილი, დოც. მ. კუხურელი-კოსპაძე, დიპლომატიის ინსტიტუტის მეცნ. თანამშრომელი ნ. ორდიანიშვილი. დამოუკიდებელმა დიპლომატიის მითვისებელმა პროფ. ი. იმნაშვილი, აღნიშნის მისი უდიდესი დამსახურება ქართული ფილოლოგიის წინაშე, მადლობა მოახსენის ე. იმნაშვილს, რომელმაც ყველაფერი გააკეთა, რომ მასში მზადყოფნის წიგნში იმნაშვილს დავიწყების მეტყვე არ დახვედროდა და დღის ხინათვე დროულად ეხილა“. იმ დღეებზე დავიწყო წიგნების გაყვება. წიგნის შექმნის მხარეგულს მუშაობაში მთავრობის მეშვეობით მთავრობის კათედრა ენის კათედრას.

პრეზენტაციაზე საიციფად თბილი ატმოსფერო სუფუძავს. იყო გახსენება, ცრფელი, დიმილი-კედლიანი ქო. ი. იმნაშვილის სურათი დაეცხვრებოდა.

ღელა ცხებოლაშვილი

გელათის
მეცნიერებათა
აკადემიაში

1996 წლის 20 სექტემბერს ქუთაისში გაიმართა გელათის მეცნიერებათა აკადემიის სტომა, რომელმაც

აკადემიის უცხოელ წევრებად აირჩია ცნობილი ქართველოლოგები იან ბრაუნე (პოლონეთი) და იოსებ ვიპერტი (გერმანია).

21-22 და 26 სექტემბერს გაიმართა გელათის მეცნიერებათა აკადემიის მეცნიერული სამეცნიერო სესია, რომელშიც მოხსენებებით გამოვიდნენ აკადემიკოსები: დამანა მელქონიშვილი, გურამ კაციტაძე, თეოდორე კვიციანი, მიხეილ ჭურდიანი, ვიტალი კაკაბაძე, ზურაბ ჭუბუბურიძე, ალექსი კინქარაძე, პროტოპრესიტერი ვიორჯი (გაბრიელი), მაგალი თოდუა, ზაზა ალექსიანი, არჩილ კოსტავა, შვეტლა შანიძე, სესიაზე წაითხლები იქნა სამართი აკადემიკოსის ედუარდო შევარდნიანის მოხსენების ტექსტი, რომელმაც ვერ შეძლო სესიის შემთავრების პირადად მიელო მონაწილეობა.

ივანე
ჯავახიშვილის
მემორიალი

24-25 სექტემბერს ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გაიმართა ივანე ჯავახიშვილის დაბადებულ 120 წლისთავისადმი მიძღვნილი საინფორმაციო-მეცნიერო სესია, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს თბილისისა და ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტების სწავლულთა, მართალი ლოთრელები, ნოდარ შოშიაშვილი, ვიკო კამბურიაძე, მაგალი თოდუა, მიხეილ ჭურდიანი, გიორგი მჭედლოძე, გურამ გაბუნიაძე, პეტრე ვაჭიროძე, მარინე კვათარია, ტარიელ ფურცაძე, ლევან სვანიძე, მიხეილ ნიკოლეიშვილი, ომარ გვეტაძე, ოთარ ჩხვიძე, მიხეილ ალიაძე, თეოდორე შანიშვილი.

ქართული
ენების ცენტრი

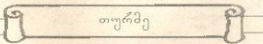
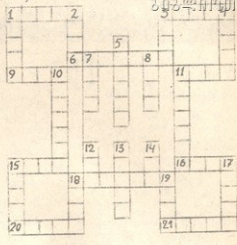
ანებანა

თქვენი კარგად ნაცნობ ანებაში სიტყვები გამოცხადდა. თუ აღადგინო, რა სიტყვები გამოდგება, კრძობრივად შეიკრება:

თარაზულად: 1. ... ნამოხი არამდე წყავი; 3. ... ცოცხი კარგად ძევის, ძელი მოატანს ჭეშისა; 6. ... აღალო, რაც არ არის - არ არის; 9. ... ვედაზე ძვირად დავიჯდებო; 11. ... შვინიან გატლებო; 15. ... ხარონ რომ დაბა, ან წესი იცვლის, ან ფერია; 16. ... აღავს წე შეზავი, საიდანაც გამოვადგენ; 18. სწავლა ვინებისა. და ქვეის წარ-მეტება; 20. ერთი... მეორე - ბაღოსა; 21. ... ტაღახანსა ღორსა კისი ღორი გასვარა;

შეუღალ: 1. ... თაღებს, ძელი კვება; 2. ... ნახე, შამა ნახე, შედი ისე გამოჩახე; 3. ... ამდარსა ვსწვილსა დედა უზხაღებს საიღოსა; 4. ... ტერო, მოკლი მტერი; 5. ... მუშევი წესისა, თეი შევერება სწებას; 7. ასე ჩემო მანასე, ხან ისე და ხან...; 8. ... თეცხე - ნურც აფიცხე; 10. ... ნადირი გამოზობდა, როგორც ტყე ფოი; 11. ხე რომ წაიჭედა, - და უკულო აველა ზღე შენასხება; 12. ... გულის მოცეკულო; 13. მუცელს აჭირებ - ... აღირებ - ღორია; 14. მან იწვიდა და - იცინიდა, - მოცა ულო, ცეცხლი შენასეც მოცა; 15. კარგი... სახრეს არ დაირტყამ-ხო; 17. თეგმა ... თხარაო - კატა გამოხარაო; 18. სული - იცინის და გული - გულაო; 19. ტოლმა ტოლს რაიი აქვს და... აფეოზოაო.

თურქე

ველოსიპედოვი ველოსიპედამდე

მე-16 საუკუნის ფსიკოურ სიტყვებში იხსენიება ვინმე ვინაზე ველოსიპედიოვი. ასეთი ვეარის აღმოჩენამ ძლიერ გააოცა რუსი მეცნიერი და მწერალი დ. უსპენსკი, რად-

გან სიტყვა ველოსიპედი მხოლოდ მე-19 საუკუნეში ჩნდება რუსულ ენაში. თუმცა სწავლულის დაბნულობა დიდხანს არ გეგრძელებულა და მან ამგვარი ახსნა შემოგვთავაზა: ველოსიპედიოვი არის ლათინური კალკი რუსული ბისტრონოვების ან ბეგუნოვისა. velox - სწრაფი pedel - ფეხი. (ბრ. ბრუნვა).

გვართა გარუხეპა

არანაკლებ საინტერესოა, როგორ იქცა შეედი იანსონი ივანოვად. შეედარ იანსაც და რუსულ ივანესაც სასუფულად უღელი ბერძნული თანაც, ხილი შეედური იანსონი

სიტყვა-სიტყვით ნიშნავს ივანეს შეილს. 1614 წლის ერთ რუსულ დოკუმენტში შეეციის ვლხი იანსონი იხსენიება ივანოვად. იგივე ბედი ეწია მეორე ვლხს ანდერხონს, იგი ანდერვედა იქცა.

ანებანა

გამოიწერეთ!.. გამოიწერეთ!.. გამოიწერეთ!

ლიმიტი

მისალმე გამომცემს

მისალმე გამომცემს ისტორიის კომისიის თავმჯდომარესთან ირაკლი აბოშვილთან მივიღე ხელშეწყობის უფლები. ერთი პროტექტორიანი, მეორე - უპროტექტორი.

კომისიის თავმჯდომარემ უკვე პროტექტორიანის გამოცემა დაიწყო:

- დამ მამ ხუთიანიზე გამოვიშვეს არა? ესე იგი, შიშინზე გამომცემდნენ თავი კარგი, ძალიან კარგი. ახლა, მე თქვენ რაღაც შეკითხვას მოგვცემთ და თქვენ კარგად დაუფრდით და ისე მისახებელი - 1941 წლის 22 ივნისს რომ დაიწყო დიდი სამამული ომი, როდის დაიწყო?

- დიდი სამამული ომი დაიწყო 1941 წლის 22 ივნისს.

- თანად, სწორია. ახლა, კიდევ უფრო რაღაც კითხვას მოგვცემთ და თქვენ კარგად დაუფრდით და ისე მისახებელი - 1945 წლის 9 მაისს რომ დამთავრდა დიდი სამამული ომი, როდის დამთავრდა?

- დიდი სამამული ომი დამთავრდა 1945 წლის 9 მაისს.

- თანად, სწორია. ვიღაცეც დამსახურე.

მეუღლე ხუთიანი და იმედი მაქვს არც უნივერსიტეტში სწავლის შედეგზეც თავს შემიღწე უპროტექტორი ანტიურინტის გამოცემის დრო დადგა.

- დამ მამ, ხუთიანის პრეტენზია გუკეთ და გამომცემდნენ ახლებელი წიგნის გამოცემით არა? კარგი, ენახეთ ერთი, რა ზეგანის პატრიარქი პრესბიტერი. ამა, მთხარაი, როდის და სად წამოადგეს ამერიკელებმა ატომური ბომბი?

- 1945 წელს, იაპონიაში.

- უფრო ხუხუხად!

- 1945 წლის 16 აგვისტოს - ხარისხი-ში და 19 აგვისტოს - ნაგასაკში.

- კარგი, ამა, მთხარაი, უნდა ვაგვთა ატომური ბომბი?

- ატომური ბომბი ვაგვთა ამერიკელი მეცნიერთა ჯგუფის რობერტ ოპენჰაიმერის მეთაურობით.

- კარგი, ამა, მთხარაი, უნდა დაიწყო ატომური ბომბზე მუშაობა?

- იტალიელმა მეცნიერმა ენრიკო ფერმიმ.

- კარგი, ამა, მთხარაი, უნდა იგი ამ დროს ამერიკის პრეზიდენტი?

- ამერიკის პრეზიდენტი ამ დროს იყო

პარი ტრუმენი.

- კარგი, ამა, მთხარაი, რაიო მათხარაი ატომური ბომბი წამოფრების ადგილად?

- ეს იგი ბ-29 ტიპის ბომბდამშენი.

- უნდა იგი თვითმფრინავის პილოტი?

- კასიტინი კლიდ იმეტი.

- უნდა იგი ვერსაისის მეთაური?

- პოლოკრეკო ტინტისი.

- რა უნდა თვითმფრინავს, რომლითაც მიქნარდი ატომური ბომბი?

- კლიდ იმეტილის ლედის სახელი - ქოლა ბუ.

- ამა, რა უნდა ატომური ბომბის?

- ამერიკელი ენოვარსკლავის რიტა ჰეივორტის პორტრეტი.

- რას ენახნენ ამერიკელები მოფრეხით ატომური ბომბის?

- „პეპისი“ - ანუ ბეჭეტი.

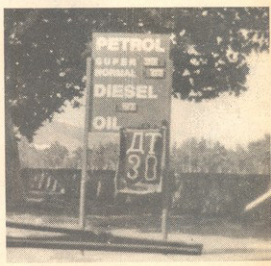
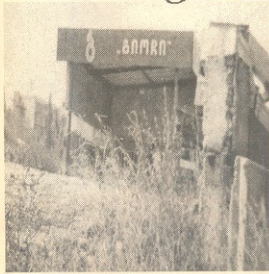
- რამდენი კაცი ემშრომებდა ატომური ბომბის აგებულებას იაპონიაში?

- დაახლოებით, ორასი ათასი.

- აი, თქვენ ქალაქი და წამოწერეთ ვერაქ ბი...

გამომცემის ესწრაფება
80ხმ30ლ შურბ0.660

ო, ენავ ხეძო...

საქართველოს გზებზე...